

Ohledně interpretace článku 18 Úmluvy vycházel ESD z rozhodnutí ve věcech *Elefanten Schuh* (C-150/80) a *Établissements Rohr* (C-27/81). Na základě tohoto článku se žalovanému poskytuje možnost nejen napadnout pravomoc soudu, ale zároveň podat námitku proti žalobě ve věci samé bez toho, aniž by ztratil právo vznést námitku proti nedostatku pravomoci soudu.

IV. Závěr

Na závěr uvádíme jedno rozhodnutí, které sice operuje s článkem 18 (článkem 24 Nařízení), ale přesto má jinou povahu.

105. Rozhodnutí 234/04 – Rosmarie Kapferer v. Schlank & Schick GmbH

„Zásada spolupráce vyplývající z článku 10 Smlouvy o založení Evropských společností neukládá vnitrostátnímu soudu, aby nepoužil vnitrostátní procesní pravidla za účelem přezkumu pravomocného soudního rozhodnutí a jeho zrušení, pokud se jeví, že je v rozporu s právem Společenství.“

Faktický stav

Paní Kapferer obdržela od společnosti Schlank & Schick reklamní dopis obsahující příslib výhry. Po obdržení dopisu jí byla dána k dispozici výhra ve výši 53 750 ATS. Spotřebitelka Kapferer obdržela po dvou týdnech obálku obsahující zejména objednávku, dopis týkající se poslední výzvy o této výhře a výpis z účtu. Podle podmínek udělení výhry uvedené na zadní straně výzvy byla účast na udělení výhry podmíněna nezávaznou zkušební objednávkou. Paní Kapferer odeslala společnosti zpět objednávku a na zadní straně oznámení se podepsala pod poznámku „jsem si vědoma podmínek účasti“, aniž by podmínky udělení výhry četla. Neobdržela výhru, o které se domnívala, že vyhrála, a poté požadovala výhru podáním žaloby k soudu (*Bezirksgericht Hall*).

Soud se uznal pravomocným na základě čl. 15 a 16 Nařízení na základě toho, že předpokládal existenci smluvního vztahu mezi stranami sporu. Spor se poté dostal k *Landesgericht* v Innsbrucku. Žalovaná společnost namítala nepravomoc toho soudu tím, že příslušným by neměl být rakouský soud podle ustanovení nařízení upravujících pravomoc soudů ve sporech ze spotřebitelských smluv, ale soud v Německu, kde měl žalovaný sídlo, podle obecných ustanovení o pravomoci ve věcech závazků ze smluv [čl. 5 odst. 1 písm. a)]. Žalovaný však nepravomoc nenamítal v řízení před soudem prvního stupně, a rozhodnutí se tak podle rakouské procesní úpravy stalo ohledně pravomoci soudu nepřezkoumatelným.

Soud v Innsbrucku vyjádřil pochybnosti ohledně pravomoci soudu první instance, přerušil soudní řízení a položil k ESD předběžné otázky.

„Musí být zásada spolupráce zakotvena v článku 10 SES vykládána v tom smyslu, že také vnitrostátní soud je povinen podle podmínek vymezených v rozsudku ESD ve věci *Kühne & Heitz* přezkoumat pravomocné soudní rozhodnutí a zrušit jej, pokud se jeví, že porušuje právo Společenství? V případě, že je soud povinen přezkoumat pravomocné rozhodnutí, které porušuje právo ES, představuje nepravomoc soudu, která nebyla namítána podle čl. 24 nařízení č. 44/2001, porušení práva Společenství, které podle výše uvedených zásad může prolomit právní moc soudního rozhodnutí?“

„Představuje klamavý příslib výhry, který je podnětem k uzavření smlouvy, dostatečně úzkou spojitost se spotřebitelskou smlouvou, a proto se pro nároky z toho plynoucí použije příslušnost soudu podle bydliště spotřebitele v souladu s čl. 15 odst. 1 písm. c) Nařízení č. 44/2001?“

ESD rozhodl, že pravomocné soudní rozhodnutí zakládá povinnost dotčeného orgánu na základě článku 10 SES přezkoumat konečné rozhodnutí, pokud má soud podle národního práva pravomoc zrušit toto rozhodnutí zpět. Z daného sporu vyplývá, že tento předpoklad není naplněn.

V právu ES a ve vnitrostátních právních řádech zaujímá významné postavení princip *res iudicata*, kdy se soudní rozhodnutí po využití všech procesních prostředků nebo po uplynutí lhůt stanou konečnými. Zásada spolupráce vyplývající z článku 10 SES neukládá vnitrostátnímu soudu, aby nepoužil vnitrostátní procesní pravidla za účelem přezkumu pravomocného soudního rozhodnutí a jeho zrušení, pokud se jeví, že je v rozporu s právem ES. Soud v Innsbrucku nemá podle rakouského práva oprávnění přezkoumat pravomoc soudu prvního stupně.

Procesní předpisy a rozhodčí řízení

Základní principy řízení před rozhodci

ALEXANDER J. BĚLOHLÁVEK

Problematika aplikace procesních předpisů *legis fori*, jinak předvídaných pro použití v civilním řízení před obecnými soudy, patří v současné době k jedné z nejdiskutovnějších v souvislosti s rozhodčím řízením, a to zejména v návaznosti na posuzování průběhu rozhodčího řízení v rámci rozhodování o návrzích na zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu § 31 a následujících zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších změn (dále též „zákon“).

Tato problematika byla u nás doposud poněkud opomíjena¹⁾ a dlužno podotknout, že ustanovení § 30 zákona,²⁾ které umožňuje přiměřené užití zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších změn, nemusí vyznívat zcela jednoznačně, pokud budeme vycházet výlučně z výkladu tohoto ustanovení bez zohlednění řady specifíků včetně historického vývoje úpravy rozhodčího řízení jak u nás, tak v zahraničí, mezinárodní praxe a bez důsledného studia právního základu (včetně ústavně-právního) pro rozhodování civilních sporů jinou cestou než cestou řízení před soudy jako orgány moci veřejné. Právě poměrně úzké nazírání na problematiku aplikace a rozsahu aplikace občanského soudního řádu v průběhu řízení před rozhodci způsobuje někdy dokonce až kuriózní právní závěry.

Mezinárodní rámec rozhodčího řízení

Jedním z hledisek, které nelze v rámci rozboru dané problematiky opominout, je širší mezinárodní rámec rozhodčího řízení a prostředí, v němž se tento druh alternativních řešení civilních sporů historicky vyvíjel. Konečně je to právě rozhodčí řízení, které bylo z důvodů většinou výlučně politických po dlouhá léta v rámci bipolárních politických struktur jedinou

možností, jak rozhodovat spory z mezinárodního obchodního styku mezi východem a západem, neboť se jedná o řízení vedené soukromoprávními subjekty, a jejich rozhodnutí a zejména uznání a výkon takového rozhodnutí nepředstavoval a přirozeně ani nyní nepředstavuje uznání jurisdikce, tedy veřejné moci jiného státu. Mimo jiné i z tohoto důvodu patřilo Československo k zemím, které se aktivně podílely na všech mezinárodních iniciativách týkajících se projednávání, schvalování a dokonce i prosazování mezinárodních úmluv o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů apod. Hodnocení mezinárodních zkušeností a srovnání se zahraničními úpravami v tomto směru je pak pro posouzení otázek postupů v řízení před rozhodci, a tedy automaticky i otázek souvisejících s aplikovatelnými procesními předpisy a rozsahu této aplikace více než významné. Konečně je to právě rozhodčí řízení, v něm se více než často objevuje mezinárodní prvek i z pohledu procesního, a to až již v souvislosti s místem řízení, které mohou strany volně sjednat, a výjimkou nejsou případy, kdy je spor domicilován (určením místa řízení) na území určitého státu, ačkoliv je projednáván v rámci pravomoci (příslušnosti) některého stálého rozhodčího soudu na území státu jiného, osoby rozhodců bývají často z různých zemí, a jsou tedy ovlivňováni nejrůznějšími právními kulturami a zvyklostmi. Konečně nikoliv bezdůvodně se často hovoří o tzv. **anacionalitě rozhodčího řízení**, resp. **anacionalitě rozhodčích nálezů** (tato problematika by zcela jistě stála za pojednání, její rozbor by však již významně přesáhl rámec a účel tohoto příspěvku).³⁾ V každém případě z celé řady důvodů mezinárodní praxe, tj. srovnávací přístup, je a nezbytně musí být ve značné míře zohledněn při posuzování otázky základních zásad, na nichž spočívá tuzemské rozhodčí řízení, a rozsahu

¹⁾ Srov. Bělohlávek, A.: Právo použitelné na řízení před rozhodci. Právo a podnikání, 2005, č. 11, str. 2–9, dílčím způsobem též Pauknerová, M.: Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. Právní rozhledy, C. H. Beck, Praha 2003, č. 12, str. 587–594; či Rozehnalová, N.: Právo rozhodné v řízení před mezinárodními rozhodci (tendence v oblasti závazkového práva s přihlédnutím k úpravám v některých evropských zemích). Právník, Akademie věd ČR, Praha 2000, roč. 139, č. 11, str. 1066–1086; aj., byt obě posledně citované autorky se zabývají spíše problematikou hmotného práva rozhodného pro posouzení sporu, ačkoliv problematiku aplikace procesních předpisů neopomíjejí.

²⁾ Cit.: Nestanovi-li zákon jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

³⁾ Srov. například Rensmann, T.: Anational arbitral awards – legal phenomenon or academic phantom? Journal of International Arbitration, 1998, č. 15, str. 2 a násl., aj.

případně, resp. oné **přiměřené** aplikace norem, jinak určených k použití v řízení před obecnými soudy, rovněž v řízení před rozhodci. Současně si je ovšem zapotřebí uvědomit, že právo, resp. předpisy, použitelné v rozhodčím řízení představují velice široké téma.

V zájmu poskytnutí věcného náhledu v rámci tohoto příspěvku jsem zvolil spíše pragmatický než vyčerpávající nebo akademický přístup. V důsledku toho je tento příspěvek koncipován následovně. Předně bude prezentován základní rozdíl mezi vedením sporu před obecnými soudy a v rozhodčím řízení. Za druhé bude nezbytné zjistit, jak je problematika aplikace procesních předpisů předvídaných pro řízení před soudy i na řízení před rozhodci pojednána v publikovaných názorech, především pak v mezinárodní literatuře a praxi. Za třetí bude nezbytné srovnání s právními řádými některých států, které jsou považovány za země s významnou úpravou rozhodčího řízení a bohatou praxí, do nichž jsou obvykle domicilovány (ve formě sjednání nebo jiné fixace místa řízení, a které i z tohoto důvodu poskytují poměrně významný základ již jen proto, že v těchto zemích se jak literatura, tak praxe včetně praxe soudní předmětnou problematikou v minulosti zabývala podrobně a konečně zabývat se jí i musela, a to mimo jiné právě z důvodů příslušnosti tamních obecných soudů, jako soudů v místě řízení,⁴⁾ pro rozhodování o návrzích na zrušení rozhodčích nálezů, resp. pro plnění tzv. podpůrné a kontrolní funkce obecných soudů ve vztahu k řízení před rozhodci.⁵⁾

Rozdílné režimy upravující procesní strategii v jednání před obecnými soudy a rozhodčí řízení před rozhodci

Rozhodčí řízení bývá nejčastěji obecně definováno jako „prostředek, v jehož rámci je urovnání otázky zahrnující zájmy jedné nebo více osob svěřeno jedné nebo více osobám – rozhodci nebo rozhodcům, kteří odvozují svou pravomoc od dohody stran (v rámci objektivní a subjektivní arbitrability), nikoli od orgánů státu, byť na základě zákonného rámce existujícího pro takovou dohodu účastníků soukromoprávních

vztahů,⁶⁾ a jejichž úkolem je projednat a rozhodnout daný případ na základě této dohody.“⁷⁾ Rozhodčí řízení se tedy odlišuje od vedení soudního sporu před obecnými soudy jednotlivých států. Jednání před soudy je upraveno tuzemským občanským právem procesním. Rozhodčí řízení je upraveno předpisy o rozhodčím řízení, platnými v místě konání rozhodčího řízení (tzv. „*lex arbitri*“).⁸⁾

V řadě států právo rozlišuje mezi tuzemským rozhodčím řízením a mezinárodním rozhodčím řízením.⁹⁾ Předpisy upravující tuzemské rozhodčí řízení se v takových zemích někdy odlišují od úpravy rozhodčího řízení mezinárodního. Tam, kde se tuzemský a mezinárodní režim liší, poskytují pravidla tuzemského rozhodčího řízení obvykle místním soudům širší kontrolní pravomoci například tím, že přiznávají další důvody, na jejichž základě, avšak výlučně na jejich základě a z důvodů v těchto předpisech taxativně uvedených,¹⁰⁾ mohou být tuzemské rozhodčí nálezy soudem zrušeny.¹¹⁾ Definice mezinárodního rozhodčího řízení se může stát od státu lišit. Některé státy vycházejí výhradně ze sídla účastníků. Tak například rozhodčí řízení může být pokládáno za mezinárodní řízení, pokud má alespoň jeden z účastníků sídlo mimo hranice státu místa řízení (např. Švýcarsko). Jiné státy nezohledňují sídlo stran a vycházejí výhradně z povahy sporu (např. Francie). Pokud se spor týká mezinárodních transakcí nebo smluv s mezinárodním prvkem, je takové rozhodčí řízení kvalifikováno jako mezinárodní rozhodčí řízení.¹²⁾ Některé státy (a je jich v současné době většina) však vůbec

nerozlišují mezi tuzemským a mezinárodním rozhodčím řízením.

Předpisy občanského práva procesního upravují veškeré aspekty vedení řízení před obecnými soudy obvykle vyčerpávajícím způsobem. Tyto předpisy vždy zahrnují zevrubná pravidla upravující veškeré aspekty občanskoprávního řízení, včetně podání žaloby, formy písemných a ústních podání, pravidel pro provádění a přípustnost důkazů apod. Naproti tomu předpisy o rozhodčím řízení zahrnují většinou pouze několik základních procesních pravidel. Rozhodčí řízení představuje soukromý proces a většina předpisů o rozhodčím řízení ponechává na zúčastněných stranách, aby se dohodly na konkrétních pravidlech daného rozhodčího řízení. Dohoda o způsobu vedení sporu pak v mezinárodní praxi rozhodčího řízení není ničím neobvyklým. Tato volnost v určení procesních pravidel je pokládána za hlavní přednost rozhodčího řízení ve srovnání s řízením před obecnými soudy.

Moderní předpisy o rozhodčím řízení tedy nepředepisují žádná konkrétní procesní pravidla pro postup v řízení. Volnost zúčastněných stran a rozhodců pokud jde o stanovení procesních pravidel je omezena pouze základním požadavkem – požadavkem řádného procesu.¹³⁾ Vhodnou ilustrací tohoto principu je čl. 182 švýcarského zákona o rozhodčím řízení (dále jen „PILA“). První pododstavec předmětného ustanovení stanoví princip volnosti zúčastněných stran zvolit vhodná procesní pravidla. Druhý pododstavec stanoví jako princip, že pokud si strany samy nezvolí procesní pravidla rozhodčího řízení, mají právo stanovit procesní pravidla rozhodci.¹⁴⁾ Třetí pododstavec stanoví ono jediné omezení pro rozhodčí senát, kterým je řádný proces.¹⁵⁾ Švýcarská úprava v této souvislosti doslovně stanoví:

¹³⁾ Redfern, A. – Hunter, R. – Blackaby, N. – Partasides, C.: Law and Practice of International Commercial Arbitration, 4. vyd., Sweet and Maxwell, London 2004, str. 278 – 279, marg. 6-01 – 6-05.

¹⁴⁾ Srov. analogicky u nás § 19 odst. 1 a § 19 odst. 2 zákona. Konečně základní formulace v řadě ohledech v jednotlivých národních předpisech legis arbitri stejně jako struktura těchto předpisů je velmi podobná a vychází jednak velmi často ze Vzorového zákona UNCITRAL (jako předloha v rámci unifikačního programu komise OSN pro mezinárodní obchodní právo tak, jak byl schválen jako dokument OSN č. A/40/17, příloha I dne 21. června 1985), stejně jako z rozsáhlé mezinárodní praxe a mezinárodních zvyklostí. Je to důkazem toho, že při výkladu zákona a otázek souvisejících s rozhodčím řízením je i v tuzemsku zohlednění mezinárodní praxe nezbytné, a to i tehdy, jde-li o spory bez jakéhokoliv mezinárodního prvku čistě již jen z toho důvodu, abychom pochopili základní principy dané problematiky. Jde totiž o oblast, která již svou historickou podstatou má natolik silné mezinárodní kořeny, že je jednoduše opominout nelze. Srov. například Steiner, V.: O vzorovém zákonu pro mezinárodní obchodní arbitráž. Právník, Ústav státu a práva, Akademie věd ČR, Praha 1992, č. 8, str. 730 – 753.

¹⁵⁾ Záměrně nepoužívám, alespoň nyní a v tomto kontextu, výrazu „spravedlivý proces“ tak, jak je tento výraz používán v souvislosti s čl. 6 české verze Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla vyhlášena pod

„1) Strany mohou přímo nebo odkazem na procesní úpravu stanovit procesní pravidla pro rozhodčí řízení; mohou je rovněž podřídit procesnímu právu, které si zvolí.“¹⁶⁾

2) Pokud strany nestanoví procesní pravidla, stanoví je podle potřeby rozhodčí senát, a to buď přímo, nebo odkazem na příslušné procesní právo, případně na procesní pravidla použitelná pro rozhodčí řízení.

3) Bez ohledu na zvolená procesní pravidla musí rozhodčí senát zajistit rovné zacházení se stranami a právo stran být slyšen při ústním jednání.“¹⁷⁾

Veškeré moderní národní předpisy o rozhodčím řízení připouští, aby si strany přímo dohodly svá vlastní procesní pravidla pro dané rozhodčí řízení nebo mohou přijmout procesní pravidla vypracovaná specializovanými institucemi, které se zabývají rozhodčím řízením a jeho organizací (například Mezinárodní obchodní komora – ICC, Londýnský mezinárodní rozhodčí soud – LCIA, švýcarské obchodní komory apod.).

Otázka použitelného procesního práva může vyvstat během rozhodčího řízení, ale také až v samotném závěru rozhodčího řízení, kdy **strana usiluje o výkon nálezu**. Významný rozdíl mezi soudním vedením sporu a řízením před rozhodcem spočívá ve vykonatelnosti nálezu. Žádný stát není zpravidla povinen uznat a vykonat rozhodnutí soudu jiného státu (pokud jde o principy akceptace projevu moci veřejné jiného státu v nejširším měřítku a z pohledu obecných zásad mezinárodněprávních). Stejně tak není žádný stát zavázán k uznání a výkonu nálezu vydaného rozhodci v jiném státě (opět z pohledu základních zásad mezinárodního práva). Závazek k uznání a výkonu může vyplývat ze smluv uzavřených mezi státy. Existuje určitý nevelký počet smluv usnadňujících výkon soudních rozhodnutí,¹⁸⁾ např. Bruselská

č. 209/1992 Sb. m. s. Dle mého názoru je zapotřebí rozlišovat celou řadu úrovní spravedlivého procesu ve smyslu citované Úmluvy a nemusí se jednat vždy kvalitativně o totéž, o čemž jde v souvislosti s termínem řádný proces, jehož obsahem je především zvolení takového postupu, který je co nejučelnější pro zjištění skutkového a právního stavu a pro řádné rozhodnutí věci.

¹⁶⁾ Švýcarské právo tak *expressis verbis* umožňuje volbu aplikovatelného procesního práva. Konečně k témuž závěru můžeme dojít i na základě výkladu § 36 zákona v souvislosti s tuzemskou úpravou legis arbitri. Již jen tato skutečnost (stejně tak jako celá řada dalších důvodů) dovádí k závěru, že přiměřenou aplikací o. s. ř. je i v našem právním řádu nutno chápat možnost využití základních institutů civilního řízení soudního, je-li to vhodné a účelné v konkrétní věci a není-li to v rozporu se základními principy rozhodčího řízení.

¹⁷⁾ Kapitola 12 článek 182 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém. Srov. též Lalive, P. – Poudret, J. F. – Reymond, C.: Le droit de l'arbitrage interne et international en Suisse. Editions Payot, Lausanne, 1989, str. 349.

¹⁸⁾ Srov. například Týč, V. – Rozehnalová, N.: Evropský justiční prostor v oblasti soukromého práva – reflexe nejnovějšího vývoje. Právní obzor: časopis Ústavu státu a práva Slovenské akademie věd, 2002, sv. 85, č. 2.

⁴⁾ Goode, R.: The Role of the Lex Loci Arbitri in International Commercial Arbitration. Arbitration International, 2001, roč. 17, č. 1, str. 25 – 27.

⁵⁾ Srov. například Böckstiegel, K.-H.: Beweiserhebung im internationalen Schiedsverfahren. Heymann, Köln a. R./München 2001; Mothejzlková, J.: Úloha národních soudů – podpora nebo dohled? Evropské a mezinárodní právo. Nadace EMP, Praha 1998, č. 1 – 2, str. 43 – 55, aj.

⁶⁾ K této otázce podrobně viz například Bělohávek, A. – Pezl, T.: Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy, C. H. Beck, Praha 2004, č. 7, str. 256 – 261, aj. Jde o určitý druh přenesení výkonu moci veřejné na soukromoprávní subjekty. Srov. například Klíma, K.: Ústavní právo. I. vyd., Dobrá Voda u Pelhřimova 2002, str. 79. Viz též například Pavlíček, V. et al.: Ústavní právo a státověda. 1. díl – Obecná státověda, Linde, Praha 1998, str. 319 – 320, který v tomto směru hovoří o nestátním soudnictví, aj.

⁷⁾ Srov. Fouchard, P. – Gaillard, E. – Goldmann, B.: Fouchard Gaillard Goldmann on International Arbitration. Kluwer Law International, Den Haag 1999, marg. 9.

⁸⁾ Pojem *lex arbitri* bývá někdy zaměňován s pojmem *lex fori*, když oba termíny navíc bývají někdy používány poněkud nepřesně promiscue. *Lex arbitri* je obvykle definována jako právo, kterému podléhá nejen způsob vedení sporu a otázky řízení, nýbrž i otázky předběžných opatření, právo, podle něhož obecný soud vykonává svůj dohled nad rozhodčím řízením, resp. pomoc rozhodčímu řízení, apod. K této otázce podrobně Bělohávek, A.: Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem. Právník, Ústav státu a práva České akademie věd, Praha 2006, roč. 145, č. 11, str. 1267 – 1301, viz pozn. č. 72 v rámci citovaného příspěvku.

⁹⁾ Česká republika takové rozlišení nepoužívá.

¹⁰⁾ Srov. Bělohávek, A. – Pezl, T.: Mezinárodní a tuzemské rozhodčí řízení z pohledu čl. 36 listiny základních práv a svobod a pravomocí soudů a ústavou garantovaných práv (Institut zrušení rozhodčího nálezu v souvislosti se zákazem revisionu au fond). Právník, 2006, roč. 146, č. 7, str. 768 – 802.

¹¹⁾ Rozehnalová, N.: Institut zrušení rozhodčího nálezu v mezinárodním prostředí. Časopis pro právní vědu a praxi, 1999, roč. 7, č. 4, str. 348 – 358, či Schelleová, L.: K zrušení rozhodčího nálezu soudem. Zpravodaj pro společnost s ručením omezeným, 1998, č. 3, aj.

¹²⁾ Srov. například Rozehnalová, N.: Určení fór a jeho význam pro spory s mezinárodním prvkem. Bulletin Advokacie, Česká advokátní komora, Praha 2005, č. 4, str. 16 – 23, a č. 5, str. 12 – 16; Bělohávek, A.: Význam mezinárodního prvku v závazkových vztazích. Právník, Ústav státu a práva, Akademie věd ČR, Praha 2006, roč. 145, č. 5, str. 568 – 578; Jayme, E. – Hausmann, R.: Internationales Privat und Verfahrensrecht. 9. vyd., C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1998, str. 1 – 19, aj.

úmluva¹⁹⁾ (nyní Nařízení č. 44/2001) platná mezi státy Evropské unie²⁰⁾ nebo Luganská úmluva²¹⁾ mezi členskými státy Evropské unie a Evropského společenství volného obchodu. Pokud jde o výkon rozhodčích nálezů, představuje základní normu mezinárodního původu, která byla ratifikována velkým počtem členských států, **Newyorská úmluva** (viz Vyhláška Ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.). Podle této úmluvy může vzniknout otázka procesních předpisů, s nimiž musí být nález ve shodě. Newyorská úmluva, stejně jako moderní zákony o rozhodčím řízení, nestanoví specifická procesní pravidla. Vyžaduje pouze to, aby byla respektována základní pravidla řádného procesu.

Článek V Newyorské úmluvy se zabývá důvody, na jejichž základě by mohl být výkon zahraničního rozhodčího nálezu odmítnut. Pokud jde o procesní otázky, stanoví:

1) Uznání a výkon nálezu mohou být odepřeny na žádost strany, proti níž je nález uplatňován, pouze tehdy, když tato strana prokáže příslušnému orgánu země, v níž je žádáno o uznání a výkon: (...)

(b) že strana, proti níž je nález uplatňován, nebyla řádně vyzkoušena o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení nebo nemohla z jakýchkoliv jiných důvodů uplatnit své požadavky; nebo (...)

(d) že složení rozhodčího soudu nebo rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran, nebo nebylo-li takového ujednání, že nebylo v souladu se zákony země, kde se rozhodčí řízení konalo;²²⁾ nebo (...)

2) Uznání a výkon rozhodčího nálezu mohou být také odepřeny, jestliže příslušný orgán země, kde se žádá o uznání a výkon, zjistí: (...)

¹⁹⁾ Srov. např. Rozehnalová, N.: Smlouva o příslušnosti soudu z pohledu úmluvy o soudní pravomoci a příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 1968. Ročenka evropského práva, svazek II, 1996, str. 85 – 107. Bruselská úmluva by se dala podřadit pod tzv. „terciární právo ES“, tedy mezinárodní smlouvy uzavírané uvnitř Společenství mezi členskými státy. Koncepce tzv. terciární práva je ale sporná. Blíže Rozehnalová, N. – Týč, V. – Novotná, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. Masarykova univerzita, Brno 2000, str. 36.

²⁰⁾ Úmluva o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z 27. září 1968; Nařízení Rady ES č. 44/2001, o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z 22. prosince 2000. Srov. v daném kontextu též Bělohávek, A.: Pravomoci soudců a výkon rozhodnutí v kontextu vývoje evropského civilního procesu. Právní rádce, 2004, č. 12, str. 15 – 19.

²¹⁾ Úmluva o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z 16. září 1988. Srov. například Rozehnalová, N.: Luganská úmluva o příslušnosti soudů a uznání a výkonu soudních rozhodnutí. Část I., Interpretace, rozsah aplikace, Evropské a mezinárodní právo, Nadace EMP, Praha 2000, roč. 9, č. 1, str. 15 – 18; Bělohávek, A.: Nové perspektivy pro výkon zahraničních rozhodnutí a tzv. Luganská úmluva. Právní praxe v podnikání, ČAK, Praha 1999, č. 1, str. 37 – 40.

²²⁾ Srov. § 2, 7, 9, 11, 12 rozhodčího řádu.

(b) že uznání nebo výkon nálezu by byl v rozporu s veřejným pořádkem této země.²³⁾

Vzhledem k tomu, že občanské právo procesní (jak bude též rozebráno v další části tohoto příspěvku), se zpravidla na rozhodčí řízení nevztahuje, pak skutečnost, že rozhodci nerespektují procesní předpisy místa řízení, není podle Newyorské úmluvy důvodem k napadení nálezu ani důvodem k odmítnutí výkonu nálezu v zahraničí. Mezinárodní názory se v podstatě ztotožňují v tom, že podle Newyorské úmluvy porušení civilních procesních předpisů neopravňuje k odmítnutí výkonu nálezu.²⁴⁾ Newyorská úmluva neumožňuje odmítnout výkon nálezu z důvodu porušení procesních pravidel. Odmítnutí může být odůvodněno výlučně porušením nejzákladnějších procesních pravidel. Zmíněná shoda je zakotvena například v doporučení Mezinárodní právní asociace (ILA) ohledně aplikace procesního *ordre public* jako důvodu pro odmítnutí uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu v rámci mezinárodního rozhodčího řízení (doporučení z r. 2002). Mezinárodní právní asociace dále konstatuje, že soudy by při výkonu nálezů měly aplikovat procesní pravidla použitelná pro řízení před soudy pouze v případě, kdy jsou tato pravidla považována za mezinárodně akceptovaná:

„Při rozhodování, zda určité procesní pravidlo, které je součástí daného právního systému, musí být pokládáno za dostatečně zásadní k tomu, aby opravňovalo k odmítnutí uznání nebo výkonu cizího rozhodčího nálezu, by měl soud vzít v úvahu na jedné straně mezinárodní povahu věci a její spojení s právním systémem daného fóra a na druhé straně existenci nebo absenci shody mezinárodního společenství, pokud jde o posuzovanou otázku ve vztahu k zásadám rozhodčího řízení.“²⁵⁾

Občanský soudní řád se v rozhodčím řízení zpravidla zásadně neaplikuje

Možnost vést rozhodčí řízení bez ohledu na jakákoli tuzemská procesní pravidla je považována za jednu z hlavních předností rozhodčího řízení, podobně jako základní principy tohoto typu řízení samotného, ja-

²³⁾ Srov. § 39 písm. c) zákona. Viz též např. Abrahams, J.-J.: Conventions de compétence et ordre public international. Clunet, 1964; Logarde, P.: Recherches sur l'ordre public en droit international privé. Paris 1959; Schwung, S.: Das Ersatzrecht bei einem Verstoß des ausländischen Rechts gegen den ordre public. Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht, 1985, str. 407 a násled., a řada dalších.

²⁴⁾ Konečně v souvislosti s nadcházejícím padesátým výročí Newyorské úmluvy je tato analyzována z mnoha pohledů a na různých fórech. Tak například v rámci arbitrážní komise ICC, stejně jako i v rámci IBA (International Bar Association), v rámci UNCITRAL aj. působí celá řada pracovních a odborných skupin, které se právě v této době danou úmluvou zabývají a názor na předmětnou otázku je v podstatě jednotný.

²⁵⁾ Doporučení bod 2b). Doporučení je k dispozici na webové stránce ILA na adrese: http://www.ila-hq.org/html/layout_committee.htm.

kými jsou důvěrnost, konečnost nálezu a rychlost řízení.²⁶⁾ Tuzemská procesní pravidla jsou koncipována jako obecný předpis pro aplikaci v rámci řízení před obecnými soudy a na obecné, resp. zobecněné, situace, podle nichž je koncepce toho či onoho předpisu aplikovatelného pro řízení před obecnými soudy v každém jednotlivém státě zpracována a schválena. Jen zřídka jsou pak předpisy o soudním řízení vhodné pro mezinárodní spory před rozhodci, stejně jako i pro řadu čistě tuzemských sporů, u nichž strany volí tento způsob řešení sporů právě pro nejrůznější zvláštnosti daného konkrétního právního vztahu. Aplikace předpisů o občanském soudním řízení by tak nenaplnila očekávání stran ve smyslu řízení „šitého na míru“, které mohou a většinou i chtějí intenzivně kontrolovat.

Uvědomíme-li si tato specifika rozhodčího řízení, mezinárodního, avšak nezřídka i tuzemského, nepřekvapí nás, že většina autorit, mezinárodních rozhodčích soudů, řádů těchto soudů a konečně i obecných soudů v celé řadě zemí přijímá skutečnost, že **předpisy použitelné na civilní řízení před soudy se na rozhodčí řízení nevztahují, jako samozřejmost.** Ve smyslu výkladu ustanovení § 30 zákona nás to tedy musí opět přivést k závěru, že tato úprava poskytuje pouze možnost, nikoliv však nutnost přiměřené aplikace (často i jen pokud jde o některé pro daný případ vhodné instituty) na řízení před rozhodci v rámci základních zásad rozhodčího řízení. Ve své knize *Due Process in International Commercial Arbitration*, která je dnes považována za základní dílo, pokud jde o principy rozhodčího řízení, identifikuje M. Kurkella²⁷⁾ zdroje pravidel použitelných v rozhodčím řízení jako *lex arbitri*, pravidla formulovaná v rozhodčí smlouvě a pravidla určená rozhodčím senátem.²⁸⁾ Zdůrazňuje, že „pokud jde o procesní řád, je jedno z nejdůležitějších pravidel pravidlo negativní – pokud se strany nedohodnou jinak, **právo a pravidla platná pro místní soudy nebo pro řízení před místními soudy se neaplikují.**“²⁹⁾

Rovněž Amerasinghe ve svém pojednání o mezinárodních sporech, které se za poslední dva roky

²⁶⁾ Viz například Fouchard, P. – Gaillard, E. – Goldmann, B.: Fouchard Gaillard Goldmann on International Arbitration, Kluwer Law International, Den Haag 1999, marg. 1171; Lalive, P. – Poudret, J. F. – Reymond, C.: Le droit de l'arbitrage interne et international en Suisse, Editions Payot, Lausanne 1989, str. 350 – 351; Poudret, J. F. – Besson, S.: Comparative Law of International Arbitration. Sweet and Maxwell Ü Schulthess, London/Zürich 2007, marg. 522; Redfern, A. – Hunter, M. – Blackaby, N. – Partasides, C.: Law and Practice of International Commercial Arbitration, 4. vyd., Sweet and Maxwell, London 2004, marg. 6-01; Lew, J., D., M. – Mistelis, L. A. – Kröll, S. M.: Comparative International Commercial Arbitration, Kluwer Law International, Den Haag/London/New York 2003, str. 522 marg. 21-3.

²⁷⁾ Kurkella, M.: Due Process in International Commercial Arbitration. Oceana Publishing, New York 2005, str. 47.

²⁸⁾ Zde tedy plně ve shodě s koncepcí § 19 odst. 1 a 2 zákona.

²⁹⁾ Kurkella, M. op. cit., str. 47, zvýrazněno autorem.

v mezinárodním měřítku stalo bedekrem v dané oblasti, zdůrazňuje, že tuzemské procesní předpisy nejsou vhodné pro mezinárodní spory: „Mezinárodní rozhodčí senáty zcela zřetelně odmítly aplikovat v mezinárodních sporech ta omezení, která existují v některých tuzemských právních systémech, neboť řešení mezinárodních sporů vyžaduje větší pružnost.“³⁰⁾ Dle mého názoru lze učinit stejný závěr i pro spory tuzemské, jestliže ohledně nich strany platně uzavřely rozhodčí smlouvu, a obzvláště tehdy, jestliže aplikovatelné předpisy *legis arbitri* nečiní rozdíl mezi tuzemským a mezinárodním rozhodčím řízením tak, jak je tomu dle českého práva.

Dvě konference uspořádané Mezinárodním rozhodčím institutem v Paříži a v Ženevě v roce 2003 a 2004 se zabývaly otázkou, zda existuje **formující se souhrn pravidel, která se všeobecně uplatňují v mezinárodním rozhodčím řízení.** Materiály konference byly publikovány a ukazuje se, že taková tendence skutečně existuje.³¹⁾ Je výrazně prezentována směrnicemi vydanými Mezinárodní právní asociací (ILA) a Mezinárodní advokátní komorou (IBA). Mezinárodní advokátní komora přijala směrnice k některým často se vyskytujícím procesním otázkám, např. dokazování a nestrannost rozhodců.³²⁾ Pracovní skupiny Komise Organizace spojených národů pro obchodní právo (UNCITRAL) pravidelně projednávají praktické procesní otázky, v poslední době např. předběžná opatření. Komise UNCITRAL rovněž zpracovala poznámky k organizaci rozhodčích řízení. Ačkoliv tyto rozborů a doporučení nejsou pro žádný rozhodčí soud závazné, ukazují, že účastníci mezinárodních rozhodčích řízení vypracovávají své vlastní soubory pravidel, která jsou zcela odlišná od procesních pravidel aplikovatelných na řízení před obecnými soudy.

Soudy v zahraničí zcela běžně akceptují skutečnost, že procesní režim vedení tuzemských sporů v soudním řízení není uzpůsoben rozhodčímu řízení, a to jak mezinárodnímu, tak tuzemskému, což lze ilustrovat rozhodnutím švýcarského Nejvyššího soudu. Švýcarský Nejvyšší soud dospěl v zásadě k závěru, a) že předpisy o civilním řízení soudním národního původu kupříkladu v otázce dokazování se na rozhodčí řízení nevztahují, b) že rozhodčí nález může být zrušen z titulu porušení procesních předpisů, pouze pokud lze toto porušení kvalifikovat jako porušení procesního *ordre public*, jmenovitě porušení práva na rovné zacházení a na řádné a spravedlivé projednání věci, a c) že požadavky tuzemského prá-

³⁰⁾ Amerasinghe, Ch. F.: Evidence in International Litigation, Brill Martinus Nijhoff Publishers, 2005, str. 43.

³¹⁾ Degos, L. – Pinsolle, P. v Schläpfer, A. V. (Ed.): Towards a Uniform International Arbitration Law, Juris Publishing, New York 2005.

³²⁾ Pravidla IBA pro dokazování v mezinárodním rozhodčím řízení v obchodních věcech; Směrnice IBA o střetu zájmů v mezinárodním rozhodčím řízení.

va, pokud jde o vedení soudního sporu, netvoří součást tohoto procesního *ordre public*:

„Švýcarský Nejvyšší soud svým rozhodnutím ze 14. listopadu 1991 odmítl tvrzení, že pravidla pro dokazování obsažená ve švýcarském občanském právu procesním jsou součástí požadavků na rovné zacházení a řádné a spravedlivé projednání věci v rámci procesního *ordre public*, na něž se odvolával odpůrce jako na důvod pro zrušení nálezu. Soud zaujal stanovisko, že „ačkoliv se odpůrce odvolává na článek 190 odst. 2 písm. d) PILA jako na zdůvodnění svého návrhu, důvod, jenž na svou podporu uvádí, nemá nic společného se zásadami rovného zacházení a řádného a spravedlivého projednání sporné věci. Soud konstatoval, že odpůrce připustil, že rozhodčí senát mu umožnil přednést jeho právní věc ve dvou výměnách procesních podání; soud shledal, že místní procesní požadavek na předchozí označení důkazů v rámci řízení před soudem, který je příkladem určitého druhu koncentrace švýcarského civilního řízení soudního, pokud jde o druh přípustných důkazů, nepředstavuje požadavek, který by byl odvozen od požadavků procesního *ordre public* – rovného zacházení a řádného a spravedlivého projednání věci“.³³⁾

V praktickém (na rozdíl od právního) smyslu může tuzemský procesní řád přece jen hrát určitou úlohu. P.-Y. Gunter ve své práci pod titulem (v orientačním překladu) Nadnárodní pravidla pro dokazování uvádí, že i když tuzemská pravidla v právním smyslu neplatí, mohou přesto nalézt uplatnění v rozhodčím řízení jako věc praktická, neboť právní zástupci a rozhodci jsou obeznámeni s určitými pravidly, nemusí však být obeznámeni s pravidly jinými (to ostatně dle mého názoru platí i naopak, v opačných situacích, kdy rozhodčí senát může být složen z osob, které se vůbec neorientují v otázkách procesního práva v místě řízení a stejně tak daný spor nemusí mít k tomuto místu vztah, neboť jde o místo zcela neutrální, jak v rozhodčím řízení není ničím neobvyklým):

„Mezinárodní rozhodčí řízení, kdy strany a právní zástupci často pocházejí z velmi rozdílných právních systémů nebo právních tradic,³⁴⁾ upozornilo na značné odlišnosti existující v rozdílných právních systémech, pokud jde o dokazování. A jak jistě sami víme – i když by logika věci přikazovala, aby „místní specifika“ zůstala omezena na oblast tuzemských soudů, praktici v oblasti rozhodčího řízení jsou často

³³⁾ Mantilla – Serrano, F.: Towards a Transnational Procedural Public Policy in: Towards a Uniform International Arbitration Law [Degos, L., Pinsolle, P. et Schläpfer, A. V. (Ed.)], Juris Publishing, New York 2005, str. 186.

³⁴⁾ Tento mezinárodní rámec a rozměr, pokud jde o rozhodčí řízení, je velmi podrobně pojednán například in: Chovanová, K.: Mezinárodní rozhodcovské konanie v obchodnej praxi. Veda (vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied), Bratislava 2005.

v pokušení promítat tuto čistě místní praxi do mezinárodního kontextu rozhodčího řízení.“³⁵⁾

Za účelem nezávislosti rozhodčího řízení na jedné straně a na tuzemském občanském procesním řádu je vhodné pojednat o tom, jak se **některé právní systémy a řády ve vztahu k rozhodčímu řízení** vypořádaly s případným konfliktem mezi občanským právem procesním a pravidly, která upravují rozhodčí řízení. Jak bude v následujícím textu prezentováno, předpisy o rozhodčím řízení ve většině zemí nevyžadují, aby se rozhodčí senáty se sídlem³⁶⁾ (nebo dokonce s fiktivním sídlem³⁷⁾) v dané zemi řídily jakýmkoli ustanovením občanskoprávního procesního řádu nebo předpisu. Naopak, ukládají některé obecné povinnosti, které jsou charakteristické pro rozhodčí řízení a zcela nezávislé na pravidlech pro civilní řízení soudní – respektovat právo stran na projednání jejich věci v souladu se zásadami **řádného procesu nebo rovného zacházení**. To vyjadřuje zásadu, že všechny strany rozhodčího řízení, bez ohledu na to, jaká procesní pravidla jsou pro toto řízení zvolena, mají právo na přednesení své věci a právo být plně vyslyšeny.³⁸⁾

Přehled vybraných právních ráků z pohledu míst významných pro vedení řízení

Anglie

Anglický zákon o rozhodčím řízení obsahuje ustanovení, která upravují mezinárodní rozhodčí řízení a tuzemské rozhodčí řízení konané v Anglii. Zákon se vztahuje na veškerá rozhodčí řízení s místem řízení v Anglii, Walesu nebo v Severním Irsku.³⁹⁾ V obecné

³⁵⁾ Gunter, P. Y.: Transnational Rules on the Taking of Evidence, v: Towards a Uniform International Arbitration Law [Degos, L., Pinsolle, P. et Schläpfer, A. V. (Ed.)], Juris Publishing, New York 2005, str. 133.

³⁶⁾ Kaufmann-Kohler, G.: Globalization of Arbitral Procedure, 36 Vand. J. Transnat'l L. 1313, 2003, str. 1317.

³⁷⁾ To jest situace, kdy je pouze fixováno určité místo řízení, například za účelem vazby na toto místo z řady důvodů, kupříkladu z důvodů pravomoci (příslušnosti) obecných soudů v rámci podpůrné a kontrolní funkce soudů apod., ačkoliv většina nebo dokonce veškeré procesní úkony jsou realizovány na jiných místech a často v jiných zemích.

³⁸⁾ Viz obecně Fouchard, P. – Gaillard, E. – Goldmann, B.: Fouchard Gaillard Goldmann on International Arbitration. Kluwer Law International, Den Haag 1999, marg. 1171; Lalive, P. – Poudret, J. F. – Reymond, C.: Le droit de l'arbitrage interne et international en Suisse. Editions Payot, Lausanne 1989, str. 350 – 351; Poudret, J. F. – Besson, S.: Comparative Law of International Arbitration. Sweet and Maxwell Ú Schulthess, London/Zürich 2007, marg. 522; Redfern, A. – Hunter, M. – Blackaby, N. – Partasides, C.: Law and Practice of International Commercial Arbitration, 4. vyd., Sweet and Maxwell, London 2004, marg. 6-01; Lew, J. D. M. – Mistelis, L. A. – Kröll, S. M.: Comparative International Commercial Arbitration. Kluwer Law International, Den Haag/London/New York 2003, str. 522 marg. 21-3.

³⁹⁾ Anglický zákon o rozhodčím řízení, čl. 2 odst. 1 – předpis je k dispozici v elektronické formě na: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1996/1996023.htm>.

rovině tento předpis nerozlišuje mezi mezinárodním a tuzemským rozhodčím řízením. Rozdíl činí pouze v kontextu některých specifických hypotéz, jako je například odklad právního řízení v Anglii nebo výkon nálezu v případě místa řízení mimo Anglii, Wales nebo Severní Irsko.⁴⁰⁾

Na druhé straně občanské právo procesní je v Anglii zakotveno v Občanském procesním řádu (CPR). Občanský procesní řád jako takový se nevztahuje na rozhodčí řízení, tuzemské ani mezinárodní.⁴¹⁾

V klíčové věci v dané souvislosti Vrchní soud v případě *Assimina Maritime Ltd v. Pakistan National Shipping Corp (The Tasman Spirit)* potvrdil zásadní rozdíl, který existuje v Anglii mezi vedením soudního sporu a rozhodčím řízením, a odmítl aplikovat obecná pravidla použitelná pro civilní řízení před soudy na rozhodčí řízení. Soud konkrétně odmítl uplatnění běžné zásady poskytnutí informací nezúčastněnými stranami („*non-party disclosure*“), zakotveného v Občanském procesním řádu, na rozhodčí řízení s výjimkou případů, kdy si strany aplikaci těchto předpisů výslovně sjednají.⁴²⁾

Anglický zákon o rozhodčím řízení z r. 1996 nepředpokládá uplatnění Občanského procesního řádu v mezinárodním ani tuzemském rozhodčím řízení. Zákon pouze stanoví, že strany si mohou zvolit, jaká procesní pravidla budou v rozhodčím řízení uplatňovat.⁴³⁾ Článek 34 odst. 2 citovaného předpisu rovněž specifikuje některé otázky, které jsou považovány za procesní rámec a které si strany nebo rozhodci sami stanoví. Tyto otázky zahrnují mimo jiné: vhodné formy a časové rozvrhy pro předložení písemné specifikace žalobního nároku a žalobní odpovědi; zda a jak mohou být kladeny otázky svědkům a stranám v rozhodčím řízení; zda a jak má rozhodčí senát sám „zjišťovat skutkovou podstatu a právní stav“ a do jaké míry mají být v průběhu řízení shromažďovány ústní a listinné důkazy.⁴⁴⁾

Nezávislý statut procesního práva zvoleného stranami nebo stanoveného rozhodci byl anglickými soudy uznáván dokonce ještě před přijetím anglického zákona o rozhodčím řízení. Anglická Sněmovna lordů odmítla přezkoumat procesní rozhodnutí vydaná

⁴⁰⁾ Tamtéž, článek 2 odst. 2.

⁴¹⁾ Viz článek 2 odst. 1 CPR, který je v elektronické formě k dispozici na: http://www.justice.gov.uk/civil/procrules_fin/contents/parts/part02.htm#rule2_1. (stránka naposledy navštívena 3. října 2007).

⁴²⁾ High Court Queen's Bench Division, *Assimina Maritime Ltd v. Pakistan National Shipping Corp (The Tasman Spirit)* [2004] EWHC 3005; [2005] 1 All E. R. (Comm) 460 [QBD (Comm)] a poznámka Segal, Zachary v 8 International Arbitration Law Review, 2005, č. 2, str. 15 – 17.

⁴³⁾ Anglický zákon o rozhodčím řízení, článek 34 odst. 1, zdroj viz výše.

⁴⁴⁾ Článek 34 odst. 1 a 2 písm. g) anglického zákona o rozhodčím řízení, k dispozici na: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1996/1996023.htm>. (stránka naposledy navštívena 2. října 2007).

rozhodčími senáty a verifikovat údajná právní pochybení při stanovení správných procesních pravidel v rozhodčím řízení.⁴⁵⁾ Lord Diplock v rámci písemného vyhotovení rozhodnutí poznamenal: „Omezím se na odmítnutí názoru, že Vrchní soud má jakousi obecnou pravomoc dohledu nad prováděním rozhodčího řízení, která by vycházela nad rámec pravomoci plynoucí pro soud z předpisů o rozhodčím řízení; stejně tak nejsem toho názoru, že potvrzení takové neomezené pravomoci zasahovat do provádění konsenzuálního soukromého rozhodčího řízení by mohlo podpořit konání rozhodčího řízení v Londýně na základě smluv mezi cizozemskými stranami, které s výjimkou doložky o rozhodčím řízení nemají k této zemi žádný jiný vztah.“

Kromě požadavku **řádného procesu** neobsahuje anglický zákon žádné jiné obligatorní požadavky. S výjimkou výslovné dohody stran o aplikaci pravidel jinak použitelných na řízení před soudy nehraje tedy anglický občanský procesní řád v rozhodčím řízení žádnou úlohu.

Francie

Francouzský právní řád a právní praxe jsou pokládány za velmi liberální, pokud jde o autonomii stran v rámci rozhodčího řízení.⁴⁶⁾ Francouzský předpis o rozhodčím řízení je obsažen v novém zákoníku občanského práva procesního (NCCP), který obsahuje samostatná ustanovení ve vztahu k mezinárodnímu rozhodčímu řízení a k tuzemskému rozhodčímu řízení.⁴⁷⁾ Mezinárodní rozhodčí řízení je upraveno v čl. 1492 a násl. zákoníku občanského práva procesního.

Ačkoliv jsou ve Francii předpisy o rozhodčím řízení zařazeny do kodexu občanského práva procesního, představují zvláštní a poměrně autonomní oddíl. Pravidla obsažená v oddílech upravujících řízení před obecnými soudy se nevztahují na rozhodčí řízení. Před přijetím zákoníku občanského práva proces-

⁴⁵⁾ Viz Usnesení Sněmovny lordů, *Bremer Vulkan v. South India*, [1981] 1 Lloyd's Law Rep. 253, 259, a High Court Queen's Bench, *Biakh v. Hyundai*, [1988] 1 Lloyd's Rep. 187.

⁴⁶⁾ Goode, R.: The Role of the Lex Loci Arbitri in International Commercial Arbitration; *Arbitration International*, 2001, roč. 17, č. 1, str. 25 – 27. Viz rovněž diskuse in: Nakamura, T.: The Place of Arbitration – Its Fictitious Nature and Lex Arbitri. 15(10) Mealey's International Arbitration Report, 2001, str. 23; Rubins, Noah: The Arbitral Seat is No Fiction: A Brief Reply to Tatsuya Nakamura's Commentary; 16(1) Mealey's International Arbitration Report, 2001, str. 23; a Pinsolle, P.: Parties to an International Arbitration With the Seat in France are at Full Liberty to Organize the Procedure as They See Fit jako reakce na článek, Rubins, N. 16(3) Mealey's International Arbitration Report, 2001, roč. 16, č. 3, str. 28 – 31.

⁴⁷⁾ Ostatně shodně jako například v Německu (srov. Rozehnalová, N.: Nová úprava rozhodčího řízení v SRN. Časopis o českém a evropském právu, 1999, roč. VIII, č. 5, str. 15 – 21; Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení v SRN. Daňová a hospodářská kartotéka, roč. IV, č. 4, str. 37 – 44, a č. 5, str. 45 – 50), v Rakousku (Bělohávek, A. – Jašek, V.: Daňová a hospodářská kartotéka, 1997, roč. V, č. 17, str. 175 – 181, č. 18, str. 185 – 191) a v dalších zemích.

ního v r. 1981 se francouzské procesní právo vztahovalo na veškerá rozhodčí řízení s místem řízení ve Francii.⁴⁸⁾ Dnes se však obecně uznává, že místo řízení (sídlo rozhodčího soudu) automaticky neurčuje, jaké procesní právo se má použít na rozhodčí řízení.⁴⁹⁾ Občanské právo procesní obsažené v kodexu občanského práva procesního neupravuje procesní pravidla tuzemského ani mezinárodního rozhodčího řízení, které je vedeno ve Francii. Podobně jako je tomu v Anglii, ani ve Francii se tuzemský kodex občanského práva procesního nevztahuje na mezinárodní obchodní rozhodčí řízení s výjimkou těch případů, kdy se na jeho aplikaci strany výslovně dohodnou.

V souladu s čl. 1460 nejsou rozhodci v tuzemských rozhodčích řízeních až na několik výjimek povinni aplikovat Nový zákoník občanského práva procesního.

Pokud jde o mezinárodní rozhodčí řízení, čl. 1494 odst. 1 zákoníku občanského práva procesního stanoví, že strany mohou přímo nebo s odvoláním na určitá pravidla rozhodčího řízení stanovit procesní pravidla, která budou v rozhodčím řízení aplikována. Strany mohou rovněž podřídit rozhodčí řízení určitému specifickému procesnímu právu.⁵⁰⁾ Podle francouzského precedenčního práva bude však taková dohoda stran pro rozhodce závazná pouze v případě, že tato pravidla budou explicitní a jasná.⁵¹⁾

Článek 1494 odst. 2 stanoví, že pokud se strany nedohodnou na procesních pravidlech, bude volba procesních pravidel, pokud jsou nutná, ponechána na úvaze rozhodčího senátu, a to buď přímo, nebo s odvoláním na určité právo, případně na soubor rozhodčích pravidel.⁵²⁾ Je nutno poznamenat, že zákoník občanského práva procesního nevyžaduje, aby rozhodci

⁴⁸⁾ Gaillard, E.: Instance Arbitral, Loi Applicable à Procedure. Arbitrage Commercial International 1994, 3, JurisClasseur, 1994, str. 3. Viz rovněž Derains, Y.: Le Lieu d'arbitrage. Revue de l'arbitrage, Sirey, Paris 1986, č. 2, str. 9

⁴⁹⁾ Tamtéž, marg. 10.

⁵⁰⁾ Strany tedy mohou dohodnout rovněž aplikaci procesních pravidel platných v jiné zemi, než je země místa řízení. Pokud jde o volbu práva viz například Růžička, K.: Volba práva. Právo a podnikání, 1996, roč. V, č. 1, str. 11 – 15; a Bělohávek, A.: Volba práva v závazkových vztazích s mezinárodním prvkem. Právní fórum, 2006, roč. III, č. 3, str. 82 – 90. Oba posledně citovaní autoři se sice v rámci předmětných pojednání zabývají volbou hmotného práva v rámci závazkových vztahů s mezinárodním prvkem, obecné zásady pro volbu práva však lze v tomto směru aplikovat i na volbu práva rozhodného pro způsob řešení sporů a pro postup v řízení stejně, jako si mohou volit domicil takového řízení, místo řízení apod. K volbě místa řízení pak viz například Kučera, Z.: Ujednání a příslušnost zahraničního soudu. Právní praxe v podnikání, 1997, č. 12, str. 10 a násl., Kapitán, Z.: Volba soudiště v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem. Časopis pro právní vědu a praxi, 2004, č. 1, str. 18 a násl. aj.

⁵¹⁾ Poudret, J.-F. – Besson, S.: Comparative Law of International Arbitration. Sweet and Maxwell / Schulthess, London/Zürich 2007, str. 459, marg. 526.

⁵²⁾ Článek 1494 odst. 2 francouzského Nového zákoníku občanského práva procesního, k dispozici v elektronické formě na <http://www.legifrance.gouv.fr/>.

– pokud se strany nedokáží shodnout na volbě procesních pravidel – aplikovali jako **východisko z nouze** francouzské občanské právo procesní. Rozhodci mají při stanovení vhodných procesních pravidel **úplnou volnost**.

Článek 1502 zákoníku občanského práva procesního obsahuje vyčerpávající výčet důvodů, na jejichž základě může být nález vydaný ve Francii zrušen. Tento výčet zahrnuje nedodržení „řádného procesu“ a současně ve svém souboru představuje úplnou definici tohoto termínu ve vztahu k rozhodčímu řízení domicilovanému ve Francii.

Pokud jde o výkon cizích rozhodčích nálezů, je Francie signatářem Newyorské úmluvy. Jak bylo zmíněno výše, pouze porušení základních pravidel řádného procesu v rozhodčím řízení může být na překážku výkonu nálezu, nikoliv však porušení občanského práva procesního, které nelze aplikovat. Francouzské soudy šly dokonce tak daleko, že souhlasily s výkonem cizího nálezu, který byl zrušen ve státě, v němž byl tento vydán právě v případě, kdy byl takový zahraniční nález v zemi jeho vydání zrušen z důvodu nedodržení místního procesního práva. To analogicky znamená, že francouzské soudy by (alespoň obecně) byly přístupné uznání a výkonu rozhodčího nálezu vydaného kupříkladu v České republice, a to i přesto, že takový nález byl zrušen z důvodů spočívajících v nedodržení některých postupů stanovených jinak pro občanské soudní řízení. Typickým a zcela modelovým případem by tak byla situace, kdy by český soud zrušil rozhodčí nález vydaný v rozhodčím řízení konaném v České republice z důvodu dle § 31 písm. e) zákona spočívajícího v nesplnění poučovací povinnosti v řízení před rozhodci podle § 118a občanského soudního řádu ve spojení s § 30 zákona tak, jak se o takové možnosti vede v současné době poměrně živá diskuse.⁵³⁾

V rozhodnutí soudu *Cour d'appel de Paris* ve věci *Direction Générale de l'aviation civile de l'Emirat de Dubai v. International Bechtel Co. LLC* soud uznal nález, který byl zrušen ve Spojených arabských emirátech právě z důvodu porušení místního procesního práva jinak použitelného na řízení před soudy.

Stručně řečeno, Generální ředitelství (instituce Spojených arabských emirátů) a Bechtel (společnost USA) se ocitly ve sporu vzešlého ze smlouvy o výstavbě zábavního parku v Dubaji. Po neúspěchu projektu se konalo *ad hoc* rozhodčí řízení v Dubaji. Rozhodci jmenovaní společností Bechtel vydali nález, kterým Generálnímu ředitelství uložili zaplatit

⁵³⁾ Autor tohoto příspěvku poznamenává, že není involvován ani v souvislosti s výkonem své právní praxe, ani v souvislosti se svou činností rozhodce v žádné jemu známé věci, kde by tento případ byl řešen, je mu však známa z obecného povědomí řada takových v současné době minimálně intenzivně diskutovaných případů. Jde tedy o problematiku, jejíž důsledně pojednání a otevření seriózní diskuse na toto téma je zcela zřejmá nezbytné.

společnosti Bechtel náhradu škody. Generální ředitelství usilovalo v Dubaji o zrušení tohoto nálezu. Společnost Bechtel usilovala o uznání a výkon nálezu ve Francii a soud *Tribunal de Grande Instance* vydal rozhodnutí o nařízení výkonu dne 21. října 2003. Dne 15. května 2004 však dubajský kasační soud zrušil nález s odůvodněním, že svědci nevyprávěli pod přísahou, jak to vyžadují procesní předpisy ve Spojených arabských emirátech (procesní právo, které si strany dokonce zvolily pro rozhodčí řízení).⁵⁴⁾

Francouzský *Cour de Cassation* (Nejvyšší soud) připustil výkon nálezu. Soud předně shledal, že zrušením nálezu v Dubaji není soud ve Francii vázán. Za druhé, údajné porušení procesního pravidla, podle něhož musí svědci vypovídat pod přísahou, není porušením řádného procesu, které by umožnilo soudu odmítnout výkon nálezu na základě Newyorské úmluvy.

Německo

Německý zákon o rozhodčím řízení z roku 1998 tvoří zvláštní oddíl německého Civilního procesního řádu (*Zivilprozessordnung* – dále „ZPO“), v němž je obsažen v knize 10 (čl. 1025 až 1066). Zákon se vztahuje na veškerá rozhodčí řízení konaná v Německu, ať již tuzemská, nebo mezinárodní.⁵⁵⁾ Veškerá ostatní ustanovení civilního procesního řádu se *per se* nevztahují na rozhodčí řízení, nýbrž pouze na jednání před německými obecnými soudy.⁵⁶⁾

Stejně jako francouzské a anglické předpisy týkající se rozhodčího řízení, německé právo rovněž podřizuje organizaci rozhodčího řízení ve značném rozsahu autonomnímu rozhodnutí stran.⁵⁷⁾ Článek 1042 odst. 3 civilního procesního řádu stanoví, že strany mají právo „určit procesní pravidla, a to buď samy, nebo s odvoláním na určitý soubor pravidel pro rozhodčí řízení.“⁵⁸⁾ Stejně jako je tomu v rámci jiných právních řádů, nevelký počet omezení uložených kogentními pravidly směřuje zejména k zajištění zá-

⁵⁴⁾ Cour d'appel de Paris, 29. září 2005, Direction Générale de l'aviation civile de l'Emirat de Dubai v. International Bechtel Co. LLC; Revue de l'arbitrage, 2005, č. 4, str. 1096 – 1098.

⁵⁵⁾ Kröll, S.: Germany. International Handbook on Commercial Arbitration, in: Paulsson, J. [Ed.], Supplement 48, únor 2007, str. 29.

⁵⁶⁾ Kreindler, R. – Schäfer, J. – Wolff, R.: Schiedsgerichtsbarkeit – Kompendium für die Praxis, 2006; poznámka č. 701.

⁵⁷⁾ Poudret, J.-F. – Besson, S.: Comparative Law of International Arbitration, Sweet and Maxwell/Schulthess, London/Zürich 2007, str. 458, marg. 525.

⁵⁸⁾ To se často stává tehdy, pokud jde o pravidla vztahující se k nákladům (čl. 91 a násl. ZPO), zejména v tuzemském rozhodčím řízení (viz např. Kreindler, R. – Schäfer, J. – Wolff, R.: Schiedsgerichtsbarkeit – Kompendium für die Praxis, 2006, poznámky 703, 1203). K problematice nákladů v rozhodčím řízení viz též například Pospíšil, P.: O právu rozhodce na odměnu za rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie, ČAK, Praha 2005, č. 11 – 12, str. 43 – 45; Bělohávek, A.: Tuzemská právní praxe a veřejnost objevuje výhody rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2006, č. 2, str. 18 – 22.

kladních požadavků řádného procesu, zejména k tomu, aby se stranám dostalo rovného zacházení a aby měly možnost prezentovat svou věc. V těch případech, kdy se strany explicitně ani s odvoláním na určitý soubor pravidel rozhodčího řízení nedohodnou, poskytují standardní pravidla obsažená v čl. 1044 a násl. civilního procesního řádu určitý základní režim. Rovněž v rámci tohoto základního režimu je však faktické vedení rozhodčího řízení většinou ponecháno na uvážení rozhodčího senátu.⁵⁹⁾

Nejvýznamnější závazné ustanovení pro rozhodčí řízení je obsaženo v čl. 1042 odst. 1 německého civilního procesního řádu, který stanoví, že stranám se má dostat rovného zacházení a že jim musí být poskytnut plný prostor pro vysvětlení jejich věci.

Strany v mezinárodním rozhodčím řízení se mohou rovněž dohodnout na tom, že se na dané řízení budou vztahovat pravidla jednání před soudy obsažená v civilním procesním řádu. V případech, kdy taková dohoda existuje, jsou rozhodci vázáni všemi ustanoveními civilního procesního řádu, která jsou slučitelná s povahou rozhodčího řízení.⁶⁰⁾

V případě neexistence jakékoli dohody stran, pokud jde o procesní pravidla, se může rozhodčí senát uchýlit v rámci svého vlastního úsudku ohledně vedení rozhodčího řízení podle článku 1042 odst. 4 civilního procesního řádu (cit.): „V případě neexistence dohody stran a neexistence ustanovení v této knize, povede rozhodčí senát rozhodčí řízení takovým způsobem, který považuje za vhodný.“

Byly zaznamenány případy, u nichž se tvrdilo, že strany rozhodčího řízení mlčky obecně souhlasily s aplikací pravidel civilního procesního řádu, jednalo se však o případy tuzemského řízení, v němž strany jmenovaly soudce obecného soudu předsedou senátu nebo jediným rozhodcem.⁶¹⁾ Podle německé úpravy, na rozdíl od úpravy tuzemské,⁶²⁾ může být soudce obecného soudu jmenován rozhodcem, když

⁵⁹⁾ Viz pozn. č. 55.

⁶⁰⁾ Viz Schwab, K. H. – Walter, G.: Schiedsgerichtsbarkeit. 7. vyd., C. H. Beck/Helbig & Lichtenhahn, München 2005, str. 129, poznámka 31.

⁶¹⁾ Schütze, R.: Die Ermessensgrenzen des Schiedsgerichts bei der Bestimmung der Beweisregeln. SchiedsVZ, 2006, č. 1, str. 3.

⁶²⁾ Růžička, K.: Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. Právní rádce, *Economia*, Praha 1998, č. 8, str. 5 – 7; Bělohávek, A.: Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. Právní rádce, *Economia*, Praha 2003, č. 10, str. 22 – 25, aj. V tuzemsku v souvislosti s úpravou dle § 24 odst. 2 písm. e) z. č. 14/2002 Sb., § 80 odst. 5 písm. b) zák. č. 6/2002 Sb., resp. čl. 4 odst. 3 Ústavy. Srov. též Vantuch, P.: K osobě rozhodce. *Ekonom*, *Economia*, Praha: 1995, č. 27, str. 54. Německá úprava váže jmenování soudce rozhodcem ještě na souhlas orgánu administrativně nadřízenému soudci a přirozeně vylučuje (spolu se stanovením odpovídajících garančních mechanismů) i to, aby jeden a tentýž soudce byl pověřen rozhodováním otázky jakkoliv související se sporem, která má být projednána v rozhodčím řízení [srov. § 40 německého zákona o soudcích (Deutsches Richtergesetz), viz též: Růžička, K.: Mezinárodní obchodní arbitráž. Prospektrum, Praha 1997.

strany v těchto případech mohly takový postup zcela logicky očekávat.

V praxi mezinárodního obchodního rozhodčího řízení však strany často využívají své právo upravit procesní stránku buď podřízením daného rozhodčího řízení určitému souboru pravidel rozhodčího řízení, nebo výslovnou dohodou o určitých základních pravidlech. V těchto případech je senát vázán dohodnutými procesními pravidly a odklon od těchto pravidel představuje důvod k napadení nálezu nebo k maření jeho výkonu podle čl. 1059 odst. 2 písm. d) civilního procesního řádu.⁶³⁾

Švýcarsko

Švýcarsko má samostatné předpisy pro tuzemské a mezinárodní rozhodčí řízení. **Tuzemské rozhodčí řízení** je upraveno smlouvou uzavřenou mezi politickými složkami Švýcarské konfederace, tj. kantony. Každý kanton má vlastní občanské právo procesní a zákon o rozhodčím řízení v případě tuzemských sporů. Ve smlouvě podepsané všemi kantony (Konkordát o rozhodčím řízení) byla přijata jednotná pravidla pro tuzemské rozhodčí řízení. Podle článku 24 Konkordátu o rozhodčím řízení mají strany právo zvolit si vhodná procesní pravidla. Pokud k tomu nedojde, pak platná procesní pravidla stanoví výlučně rozhodčí. Pokud ani strany, ani rozhodčí nestanoví použitelný předpis, pak budou pravidla rozhodčího řízení vycházet z federálního zákona o občansko-právním řízení uplatňovaného na základě *analogie*. Ve všech případech musí uplatněná pravidla zaručit stranám rovné zacházení a umožnit každé straně, aby a) mohla plně uplatnit své právo být slyšena, zejmé-

str. 56]. Naše úprava se tak pokud jde o srovnání s některými dalšími zeměmi spíše blíží kupříkladu úpravě rakouské (srov. § 578 rakouského civilního procesního řádu) než úpravě německé. Z tohoto pohledu právě rozhodčí řízení v Německu (byť zde doposud nenabýlo takové obliby a všeobecné podpory, jako je tomu v řadě jiných zemí) označováno za příklad koexistence a pozitivních synergií mezi řízením před soudem a řízením před rozhodčí. I přes poněkud menší rozšířenost rozhodčího řízení v Německu je to tak právě Německo, kde rozhodčí řízení je i ze strany systému obecných soudů a justice vůbec považováno za významného partnera. Svědčí o tom i řada příkladů, kdy například v Německu byla zaznamenána řada rozhodnutí, kdy rozhodovací praxi soudů ovlivnila i rozhodovací praxe rozhodců [k této problematice aktuálně například nejnověji a velmi podrobně Busse, D.: Die Bindung Dritter an Schiedsvereinbarungen, SchiedsVZ – Zeitschrift für Schiedsverfahren (German Arbitration Journal), Verlag C. H. Beck / Helbing & Lichtenhahn / DIS, München/Basel 2005, roč. 3, č. 3 (květen – červen), str. 118].

⁶³⁾ Kröll (2007), str. 30. Tento článek pojednává o napadení nálezu v případech „nevhodného složení senátu nebo chybného vedení rozhodčího řízení, buď odporující dohodě stran, nebo zákonu o rozhodčím řízení, pokud to podle všeho ovlivnilo vynesení nálezu“. Požadavek ovlivnění nenachází ekvivalent v modelovém právu UNCITRAL, z něhož německý zákon vychází. Tato dodatečná překážka dále znesnadňuje napadání nálezu stranami z titulu údajného porušení procesního řádu. Viz OLG Celle, 19. 2. 2004 – 8 Sch 9/03; OLG Karlsruhe, 29. listopadu 2002 – 9 Sch 1/02.

na hájit svou věc jak ze skutkového hlediska, tak z hlediska právního, b) se mohla seznámit s doklady předloženými rozhodčímu senátu, c) se mohla účastnit zasedání a ústních jednání a d) byla zastupována právním zástupcem nebo mohla využívat služeb právního zástupce (článek 25 Konkordátu o rozhodčím řízení).

Mezinárodní rozhodčí řízení není prerogativem kantonů, nýbrž federálního zákonodárce. Federální zákonodárce přijal zákon o mezinárodním rozhodčím řízení. Tento zákon je obsažen v kapitole 12 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém z roku 1989 (PILA).

Článek 182 zákona o mezinárodním právu soukromém, který byl rovněž výše citován, upravuje procesní pravidla pro rozhodčí řízení. Podle švýcarského Nejvyššího soudu, jakož i názoru a aplikované praxe nejvyšších státních orgánů ve Švýcarsku se tuzemský **občanský procesní řád** (tedy předpis jinak používaný pro řízení před obecnými soudy) **na mezinárodní rozhodčí řízení nevztahuje, a to ani v podpůrném smyslu**.

V komentáři k čl. 182 M. Schneider konstatuje:

„Zákonodárce se úmyslně vyhnul tomu, aby předepisoval aplikaci pravidel švýcarského občanského práva procesního, byť jen v podpůrné roli (Úřední věstník Rady poslanců 1987, str. 1071, a Úřední věstník Státní rady 1987, str. 510⁶⁴⁾), jak je to dosud zakotveno v čl. 24 odst. 2 Konkordátu. Kantonální procesní právo v sídle rozhodčího senátu (v místě řízení) nemůže tedy být uplatňováno ani *per analogiam* v rozhodčím řízení. Zcela rozdílná situace však nastává v případě, kdy si strany výslovně zvolí použití předpisů občanského práva procesního (což by nemělo být považováno za samozřejmé).“⁶⁵⁾

Souhrnně lze tedy konstatovat, že kantonální občanské právo procesní nemá žádný vliv na mezinárodní rozhodčí řízení konané ve Švýcarsku, pokud si je strany samy nezvolí. Avšak i v případě, kdy se strany dohodnou na aplikaci tuzemského občanského procesního práva na rozhodčí řízení, nejsou tato pravidla závazná (na rozdíl od jednání před soudy, kdy závazná jsou).⁶⁶⁾ Aplikovatelná však jsou ustanovení kapitoly 12 zákona o mezinárodním právu soukromém, zejména ohledně soudní příslušnosti *juge d'appui*, kdy soudy v místě rozhodčího řízení poskytují v případě potřeby rozhodčímu řízení podporu (např. jmenováním nebo výměnou rozhodců, v podobě

⁶⁴⁾ Viz rovněž Lalive, P. – Poudret, J. F. – Reymond, C.: Le droit de l'arbitrage interne et international en Suisse, Editions Payot, Lausanne, 1989 spolu s dalšími odkazy.

⁶⁵⁾ Schneider, M.: International Arbitration. Switzerland (Berti, Ed.), Kluwer Law International, Den Haag 2000, str. 397, marg. 2. Z předemné citace byly vypuštěny odkazy na prameny.

⁶⁶⁾ Tamtéž, sub marg. 30, a Lalive, P. – Poudret, J. F. – Reymond, C.: Le droit de l'arbitrage interne et international en Suisse. Editions Payot, Lausanne, 1989, str. 350 – 351.

Obchodní rejstřík

Část III.

Nakladatelství ASPI připravuje k vydání obchodní zákoník s komentářem. Jako ukázkou z připravované publikace přinášíme v příloze tohoto čísla Právního fóra poslední pokračování části zabývající se problematikou obchodního rejstříku, kterou zpracoval JUDr. Petr Hampel.

JUDr. Petr Hampel,
soudce Krajského soudu
v Ostravě

§ 38a

(1) Při převodu jmění na společníka (dále jen „zápis převodu jmění“) se do obchodního rejstříku u zanikající obchodní společnosti zapíše údaj, že zanikla s převodem jmění na společníka, a firma, sídlo nebo bydliště a místo podnikání, liší-li se od bydliště, a identifikační číslo společníka, na něhož přešlo jmění zanikající obchodní společnosti.

(2) U osoby, na niž jmění zaniklé obchodní společnosti přechází, se zapíše údaj o přechodu, firma, sídlo a identifikační číslo zanikající obchodní společnosti.

K § 38a

Společník, který se má stát nástupcem zapsaného subjektu v obchodním rejstříku, musí být sám zapsán v obchodním rejstříku a musí mít sídlo či bydliště na území ČR. To vyplývá z odst. 2. Je jedno, zda jde o osobu fyzickou nebo právnickou. Zákonné podmínky pro převod jmění na společníka jsou stanoveny zvlášť pro jednotlivé formy obchodních společností (k tomu srovnej blíže komentář k § 92c, 104c, 153c, 220p). U družstva tuto formu transformace obchodní zákoník nepřipouští. Údaje uvedené v odst. 1 se zapisují do ostatních skutečností. Návrh musí být podán na formuláři. Jde o formulář pro zápis změn u nástupce, na něhož jmění přechází, a formulář pro výmaz stávajícího subjektu, opět zařazený jako příloha č. 15 vyhl. č. 250/2005 Sb. Samozřejmě, že v rámci návrhu změn mohou být navrhovány i jiné změny než ty, které přímo souvisejí s touto transformací. Soudní poplatek bude činit 3 000 Kč za výmaz společnosti a 1 000 Kč za zápis změn u nástupnického společníka. Přílohy k návrhu vyjmenovává vyhl. č. 205/2005 Sb.

Související ustanovení:

- § 2, 12 – obchodní zákoník, základní ustanovení
- § 27 až 29, 31 až 37, 38d, 38e, 38g, 38j, 38l – obchodní rejstřík
- § 69, 69b – obchodní společnosti, obecná ustanovení
- § 92c – veřejná obchodní společnost
- § 104c – komanditní společnost
- § 153c – společnost s ručením omezeným
- § 220p – akciová společnost
- § 254, 256, 260 – družstvo

Související právní předpisy:

- nařízení vlády č. 503/2000 Sb., o obchodním věstníku
- vyhláška č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku

§ 38b

(1) Při rozdělení právnické osoby (dále jen „zápis rozdělení“) se do obchodního rejstříku u zanikající nebo rozdělované právnické osoby zapíše údaj, že zanikla rozdělením nebo že došlo k odstěpení částí jejího jmění, s uvedením firmy, sídla a identifikačního čísla všech nástupnických právnických osob.

(2) U nástupnické osoby se zapíše:

a) při rozdělení se založením nových právnických osob, kromě údajů zapisovaných při vzniku právnické osoby, údaj, že vznikla rozdělením, že na ni přešlo jmění zanikající právnické osoby, které bylo uvedeno v projektu rozdělení, firma, sídlo a identifikační číslo právnické osoby, jejímž rozdělením vznikla, a firmy, sídla a identifikační čísla ostatních právnických osob, které současně rozdělením vznikly; to platí obdobně pro odstěpení se založením nových společností (§ 69c odst. 2);

ni zaměstnanci společnosti) svým hlasováním mohou rozhodnout (vyžaduje se 2/3 většina), že i v takovém případě může určitá osoba, kterou by jinak zákaz stíhal, funkci vykonávat. Je v podstatě na nich, zda chtějí, aby funkci vykonával někdo, kdo přispěl k úpadku právnické osoby, anebo chtějí někoho jiného. Před rozhodnutím musí být na tuto skutečnost ovšem upozorněni.

Pokud nastanou podmínky pro zákaz výkonu funkce v době, kdy dotyčná osoba funkci vykonává, musí být ve funkci tzv. „převolena“ kvalifikovanou většinou společníků (2/3), jinak její funkce ze zákona zanikne uplynutím tří měsíců. Tak to předpokládá odstavec 6. Soud v takovém případě zahájí řízení o výmaz člena statutárního orgánu sám, musí se ovšem o této skutečnosti dozvědět. Zpravidla je rejstříkový soud informován konkurzním soudem, který mu doručí usnesení o prohlášení konkurzu. Usnesení o výmazu takového člena statutárního orgánu předchází výzva adresovaná společnosti ohledně doložení příslušného rozhodnutí podle odstavce 6. Tato právní úprava se vztahuje na všechny právnické osoby. Doslovně upravuje zákon pravidla u veřejné obchodní společnosti a pro komplementáře komanditní společnosti (tyto dva druhy obchodních společností nemají totiž valnou hromadu ani dozorčí radu) v odstavci 7. S takovým postupem podle uvedeného odstavce musí souhlasit všichni neomezeně ručící společníci, a to písemně v dohodě s úředně ověřenými podpisy. Pokud právnická osoba tzv. „převolení“ člena statutárního orgánu nestihne v uvedené lhůtě tří měsíců, resp. do jejího předposledního dne, následující den funkce zaniká. Zápis do obchodního rejstříku má pouze deklaratorní účinky. Právnická osoba je v takovém případě nadále bez statutárního orgánu a musí podstoupit celou proceduru jeho zvolení znovu.

Odstavec 4 vyjmenovává případy – osoby, na které zákaz nedopadá. Je tak zajištěna možnost výkonu funkce člena statutárního orgánu v období prohlášení konkurzu a po něm vymezenému okruhu osob. Pod písmenem c) odstavce 4 si lze představit odborníky na krizové řízení (krizové manažery), jejichž činností je právě řídit firmu v úpadku. Logicky se tedy na ně zákaz výkonu funkce nebude vztahovat. Písmeno d) umožňuje členovi statutárního orgánu domoci se u soudu vydání rozhodnutí, kterým soud vysloví, že tato osoba svou činností k úpadku nepřispěla (vykonávala funkci s péčí řádného hospodáře). Zvláštním právním předpisem je o. s. ř. Řízení bude možné zahájit pouze na návrh, oprávněnou osobou k podání návrhu je pouze dotčený člen statutárního orgánu. Návrh musí být podán u příslušného krajského soudu podle jeho bydliště. Tvzení, kterými bude dokladat, že k úpadku nepřispěla mohou být nejrůznějšího druhu. Zejména půjde o tvrzení účetního charakteru (o stavu hospodaření za období výkonu funkce atd.), o obchodních jednáních, uzavřených smlouvách, zkoumání situace na trhu zboží či služeb, které společnost poskytuje apod., a také o jeho osobní činnosti uskutečňované v rámci výkonu funkce. Účastníkem řízení bude pouze on sám a půjde o řízení nesporné.

Související ustanovení:

- § 66 – obchodní společnosti, obecná ustanovení
- § 85 – veřejná obchodní společnost
- § 101 – komanditní společnost
- § 133 a násl. – společnost s ručením omezeným
- § 191 a násl. – akciová společnost
- § 239 a násl. – družstvo

Související právní předpisy:

- zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších změn a doplnění, § 4, § 12a odst. 3, § 44
- zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších změn a doplnění, § 11

Judikatura:

Nastala-li překážka výkonu funkce dle § 31a odst. 1 a 2 obch. zák., ve znění účinném do 30. června 2005 (nyní § 381 odst. 1 a 2 obch. zák.), až poté, co byl likvidátor do funkce řádně jmenován, nelze pro tuto překážku zamítnout návrh na jeho zápis do obchodního rejstříku. **Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 29 sp. zn. 29 Odo 455/2005, Soudní judikatura 8/2006.**

prozatímních a předběžných opatření).⁶⁷⁾ Stejně tak právní prostředky směřující k napadení rozhodčích nálezů jsou upraveny v zákoně o mezinárodním právu soukromém.

Nedávné rozhodnutí švýcarského Nejvyššího soudu ukazuje, že i v případě, kdy se strany rozhodnou pro aplikaci kantonálního předpisu občanského práva procesního, který by byl jinak použitelný pouze na řízení před soudy, bývá porušení tohoto procesního předpisu ze strany rozhodců jen zcela výjimečně důvodem ke zrušení rozhodčího nálezu.⁶⁸⁾ Když švýcarský Nejvyšší soud projednával napadení rozhodčího nálezu vydaného ve Švýcarsku (výhradní příslušnost k projednání a rozhodnutí o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu je nadán právě Nejvyšší soud), nezkoumal, zda byla v průběhu řízení před rozhodci dodržována pravidla tuzemského procesního řádu. Soud aplikoval autonomní standardy a zkoumal pouze to, zda rozhodčí řízení respektuje požadavky řádného procesu tak, jak jsou definovány v předchozí rozhodovací praxi soudu v záležitostech týkajících se mezinárodního rozhodčího řízení, a to na vysoce autonomní bázi zohledňující především specifika tohoto zvláštního způsobu řešení civilních sporů.

Fakta ohledně předmětného případu projednávaného švýcarským Nejvyšším soudem tak, jak se na tuto věc autor tohoto příspěvku výše odvolává, jsou v kostce následující. Dvě strany předložily spor rozhodčímu soudu. Smlouva předpokládala rozhodčí řízení *ad hoc* s místem řízení v Ženevě a stanovila, že toto řízení bude vedeno na základě občanskoprávního procesního předpisu kantonu Ženeva. Následně navrhovatel vzal žalobu zpět a souhlasil s tím, že uhradí náklady odpůrce a rozhodce, strany se však nedokázaly shodnout na výši nákladů řízení, které by měl navrhovatel uhradit. Rozhodce vydal nález, kterým vzal na vědomí zpětvzetí žalobního návrhu, a nařídil navrhovateli uhradit veškeré náklady uplatňované odpůrcem. Rozhodce shledal, že rozhodčí senáty mohou o nákladech rozhodnout podle svého uvážení a že úspěšná strana má obdržet plnou náhradu všech právních nákladů, které může doložit. Snížení nákladů je možné pouze v případě, že se výše nákladů jeví jako nepřiměřená. Rozhodce neuplatnil pravidla pro soudní řízení v civilních věcech platná v kantonu Ženeva ohledně úhrady nákladů řízení. Rozhodl, že zpětvzetím žaloby navrhovatel ztratil právo opírat se o rozhodčí smlouvu, včetně možnosti odvolávat se na citovaný procesní předpis zvolený stranami. Kromě toho rozhodce zjistil, že řada vlivných autorit v oblasti práva je toho názoru, že odvolávka na občanský soudní řád v rozhodčí smlouvě se má vztahovat pouze na procesní pravidla v nejužším smyslu za vyloučení ustanovení vztahujících se k otázce nákladů ří-

zení. Konečně rozhodce shledal, že i kdyby byl aplikován výše zmíněný civilní soudní řád, navrhovatel by to nepomohlo. V rozporu s názorem navrhovatele ženevské soudy nepřipustily obecné snížení nákladů řízení přiznaných úspěšné straně tak, jak by takový postup aplikovali v případě, že by bylo nalézací řízení zahájeno u řádného soudu.

Navrhovatel napadl nález u švýcarského federálního Nejvyššího soudu s tím, že nález je neslučitelný s procesním *ordre public* v tom smyslu, že neaplikuje ženevský občanskoprávní procesní předpis. Nejvyšší soud zamítl tento návrh a potvrdil nález a argumentaci rozhodce ve všech bodech. Soud uvedl, že i kdyby zmíněný civilněprávní předpis předvídaný pro řízení před soudem byl aplikovatelný, jeho porušení by nezbytně nepředstavovalo porušení procesního *ordre public*. Pouze porušení procesního *ordre public* umožňuje soudu zrušit rozhodčí nález. Podle ustálené rozhodovací praxe dokonce ani úmyslné a svévolné porušení určitého procesního pravidla nezakládá automaticky důvod ke zrušení nálezu. Zrušení rozhodčího nálezu je důvodné pouze v případě porušení základního procesního pravidla, jehož dodržení je nezbytné pro řízení, jehož výsledkem bude spolehlivé zjištění a posouzení skutkového a právního stavu.⁶⁹⁾ Je zřejmé, že pravidla týkající se alokace nákladů řízení nedosahují této úrovně významnosti.

Lze tedy shrnout, že pokud zvolená pravidla zajišťují rovnost zacházení a právo stran na to, být v řízení slyšeny (čl. 182 zákona o mezinárodním právu soukromém), švýcarské právo upravující rozhodčí řízení ponechává stranám úplnou volnost ve volbě procesních pravidel vztahujících se k tomuto řízení. Občanský procesní řád se tedy na mezinárodní rozhodčí řízení nevztahuje.⁷⁰⁾ Konečně velmi podobně se švýcarská judikatura staví i k věcem tuzemského rozhodčího řízení, které má ovšem ve Švýcarsku odlišný právní základ.

Spojené státy

Rozhodčí řízení je ve Spojených státech v zásadě upraveno federálním zákonem o rozhodčím řízení (FAA),⁷¹⁾ který byl přijat kongresem v roce 1925.⁷²⁾

⁶⁹⁾ K této otázce viz rovněž jiné rozhodnutí švýcarského Nejvyššího soudu, které bylo anotováno výše v rámci tohoto příspěvku.

⁷⁰⁾ V tuzemských rozhodčích řízeních by mohl být na základě analogie aplikován federální zákon o občanském procesním řádu v případech, kdy se strany a rozhodci nedohodnou na stanovení procesních pravidel, a to jen ve velmi přiměřené míře.

⁷¹⁾ Bělohlávek, A. – Pezl, T.: Rozhodčí řízení v USA. Daňová a hospodářská kartotéka, 1995, roč. 3, č. 1 a č. 2.

⁷²⁾ United States Arbitration Act, Pub. L. No. 68 – 401, 43 Stat. 883 (1925) [v platném znění zahrnuto in: 9 U. S. C. § 1 – § 307 (2000) (obvykle uváděný jako federální zákon o rozhodčím řízení)], k dispozici v elektronické formě na adrese: http://www.chamber.se/arbitration/shared_files/laws/arbitract_us_part2.html.

⁶⁷⁾ Schneider, loc. cit.

⁶⁸⁾ Swiss Federal Supreme Court, rozhodnutí z 9. ledna 2006, X v. Y., ATF 4P280/2005, ASA Bulletin, Švýcarská arbitrážní asociace, 2006, str. č. 2, 266 – 280.

Kapitola první federálního zákona o rozhodčím řízení se vztahuje na tuzemská i zahraniční rozhodčí řízení, avšak s určitou výhradou právě pokud jde o řízení tuzemská.⁷³⁾ Pokud jde o mezinárodní rozhodčí řízení, pak do kapitoly 2 federálního zákona o rozhodčím řízení byla *de facto* doslovně převzata Newyorská úmluva o vzájemném uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů a kapitola 3 federálního zákona o rozhodčím řízení přebírá ustanovení Panamerické úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži.

Žádné z ustanovení federálního zákona o rozhodčím řízení nepředpokládá aplikaci jakéhokoli občanskoprávního procesního předpisu aplikovatelného jinak na řízení před soudy – federálního ani řádu jednotlivých států – na rozhodčí řízení konané na území Spojených států.

Federální civilní procesní řád jako předpis aplikovaný na řízení soudní ani federální pravidla pro dokazování, která upravují jednání před federálními soudy Spojených států jako zvláštní procesní a současně jurisdikční norma *sui generis*, se zásadně nevztahuje na mezinárodní ani tuzemská rozhodčí řízení.⁷⁴⁾

Vedle toho americký odvolací soud nedávno potvrdil, že federální civilní procesní řád se nevztahuje a nelze jej použít ani na rozhodčí řízení konané před Americkou arbitrážní asociací.⁷⁵⁾

V jiné nedávno rozhodnuté věci odvolací soud v USA odmítl aplikaci federálního soudního procesního řádu, již se navrhovatel dovolával v návrhu na zrušení rozhodčího nálezu. Soud potvrdil rozhodnutí rozhodčího senátu nepřipustit předložení dalších důkazů a slyšení dalších svědků. Navrhovatelova argumentace, že zamítnutí představuje nesprávné počínání ve smyslu Newyorské úmluvy a federálního zákona o rozhodčím řízení, byla odmítnuta.⁷⁶⁾

⁷³⁾ Carbonneau, T.: The Ballad of Transborder Arbitration. 56 U. Miami Law Review, 2002, str. 773 a násl. Ve vztahu k tuzemským řízením (všichni účastníci mají domicil na území Spojených států), v případě odlišnosti sídel dvou stran rozhodčího řízení, např. je-li jedna strana ze státu New York a druhá strana ze státu Kalifornie, platí FAA. Zákon se vztahuje rovněž na tuzemská rozhodčí řízení, v nichž se spor týká vztahů mezi účastníky v rámci téhož státu unie, avšak je dán určitý aspekt překračující několik mezistátních hranic v rámci USA.

⁷⁴⁾ Viz pravidlo 1 a 2 soudního procesního řádu, který je k dispozici v elektronické formě na: <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule1.htm>, jakož i pravidlo 101 federálních pravidel pro dokazování, která jsou k dispozici v elektronické formě na: <http://www.law.cornell.edu/rules/fre/rules.htm#Rule101>. Toto memorandum nezkoumá aplikaci žádného tuzemského procesního řádu nebo pravidel dokazování, protože procesní řád nebo pravidla mohou být aplikována na mezinárodní rozhodčí řízení pouze v tom případě, že se tak strany konkrétně rozhodnou. Dále jakýkoli výkon nálezu nebo jiného rozhodnutí vydaného v mezinárodním rozhodčím řízení musí být učiněn u federálního okresního soudu a proto nezbytně podléhá minimálním standardům přezkumu podle Newyorské úmluvy.

⁷⁵⁾ United States Court of Appeals; 2nd Circuit (2. okresek), 15. července 2002; MedApproach, L. P. et al. I, v. Brian F. Docket No. 00-9161, s odvoláním na rozhodnutí sedmého okrsku ve věci Champ v. Siegel Trading Co., 55 F.3d 269, 276 (7th Cir. 1995).

⁷⁶⁾ United States Court of Appeals; 4th Circuit (čtvrtý okresek), 15. července 2002; E. Spire Communications, Inc. v. CNS Communications, Ltd; 39 Fed. Appx. 905, No. 02-1089.

Po přijetí federálního zákona o rozhodčím řízení byla zásada autonomie stran a specifická povaha rozhodčího řízení mnohokrát potvrzena Nejvyšším soudem USA. Nejvyšší soud tak opakovaně a zásadně odmítl pokusy zákonodárců jednotlivých států unie a soudů omezit právo stran zvolit si procesní pravidla použitelná pro rozhodčí řízení a v obecnější poloze přizpůsobit jednání před soudy rozhodčímu řízení.⁷⁷⁾

V souvislosti s mezinárodním rozhodčím řízením poskytuje užitečné poučení, pokud jde o interpretaci a analýzu procesních norem vztahujících se k vedení rozhodčího řízení americkými soudy také další rozhodnutí. Jde o věc *Karah Bodas, LLC v. Perusahaan Pertambangan Minyak Dan Gas Bumi Negara*, v níž byl vydán rozhodčí nález ve Švýcarsku. Strana, která ve věci podlehla, nenapadla nález v zemi, kde byl vydán (Švýcarsko), nýbrž v Indonésii, ve své vlastní zemi. Indonéský soud nález zrušil, neboť rozhodci se neřídili indonéským procesním právem. Smlouva uzavřená mezi stranami obsahovala odvolání na indonéský občanský procesní řád jako normu aplikovatelnou na řízení před soudy. Úspěšná strana usilovala na základě Newyorské úmluvy o výkon švýcarského nálezu ve Spojených státech. Odvolací soud USA shledal, že pouhé odvolání na indonéský civilní procesní řád ve smlouvě uzavřené stranami při neexistenci výslovné dohody stran o aplikaci této procesní normy nezavazuje rozhodce řád aplikovat.⁷⁸⁾ Přístup Spojených států je tak k této problematice obdobný jako například výše popsaný přístup francouzských soudů.

Indonéská strana se bránila výkonu švýcarského nálezu na základě dalšího procesního důvodu. Podle jejího názoru postupoval rozhodčí senát nesprávně, když sloučil dva žalobní nároky plynoucí z různých smluv. Odvolací soud rozhodl, že rozhodčí senát správně aplikoval v rozhodčím řízení se sídlem ve Švýcarsku analogický institut švýcarského procesního práva, neboť se to jevílo z důvodu procesní ekonomiky jako vhodné řešení. Návrh společnosti Pertamina byl zamítnut.⁷⁹⁾

Společnost *Pertamina* dále tvrdila, že jí nebylo řádně oznámeno jmenování rozhodce pro rozhodčí

⁷⁷⁾ Řada významných rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států potvrdila široký dosah FAA a zvláštní pozornost věnovanou sporům v zahraničním obchodním styku. V této souvislosti lze odkázat například na Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států v: *Allied – Bruce Terminix Companies, Inc.*, v. *Michael Dobson et al.*; 513 U. S. 265 (1995); *Buckeye Check Cashing, Inc. v. Cardegna*, 546 U. S. [2006] No. 04-1264; *Prima Paint Co. v. Flood & Conklin Manufacturing Corp.*, 388 U. S. 395 (1967) a *Mastrobuono v. Shearson Lehman Hutton, Inc.*, 514 U. S. 52 (1995); *Scherk v. Alberto – Culver Co.*, 417 U. S. 506; a *Mitsubishi Motors v. Soler Chrysler – Plymouth*, 473 U. S. 614 (1985).

⁷⁸⁾ United States Court of Appeals, 5th Circuit, 23 March 2004, *Karah Bodas, LLC v. Perusahaan Pertambangan Minyak Dan Gas Bumi Negara*; 02-20042 a 03-20602.

⁷⁹⁾ Viz zprávu o této věci v *YBCA Vol. XXIX* (2004), str. 1277 – 1278.

řízení. Podle názoru společnosti *Pertamina* proto čl. V(1)(b) Newyorské úmluvy nepřipouštěl výkon nálezu. Soud připustil, že řádné oznámení patří do oblasti „norem řádného procesu státu místa řízení“ ve smyslu Newyorské úmluvy. Podle soudu se však rozhodčí řízení řídilo minimální normou, jak vyžaduje Newyorská úmluva. Postačuje „zásadně spravedlivé projednání, které splňuje minimální požadavky spravedlnosti“. Odkazem na jiný případ vedený v rozhodčím řízení ve věci *Trans Chem. Ltd. and China Nat. Mach. Imp. & Exp. Corp.*, 978 F. Supp. 256 (S. D. Text 1997) americký soud uzavřel, že v rozhodčím řízení „...právo na řádný proces nezahrnuje úplný soubor procesních práv zaručených federálním civilním procesním řádem“.⁸⁰⁾

Precedenční právo USA specifikuje několik oblastí, v nichž může docházet k interakci mezi rozhodčím řízením a řízením před soudy: ačkoliv se ustanovení § 7 kapitoly 1 federálního zákona o rozhodčím řízení neodvolává na federální občanský procesní řád nebo na federální pravidla pro dokazování, pojednává o procesní stránce rozhodčího řízení. Pod nadpisem „Svědci v řízení před rozhodci, poplatky, vynutitelná účast“ se o tomto článku tvrdí, že „poskytuje rozhodcům nebo většině senátu pravomoc předvolávat pod hrozbou sankce, která se vztahuje nejen na strany řízení, nýbrž i na nezúčastněné osoby, a za důležitých okolností mají rozhodci oprávnění vynutit předložení listin a poskytnutí informací“.⁸¹⁾ Jde tedy o koncepci, která je tuzemskému právu neznáma, když tuzemské předpisy *legis arbitri* vychází důsledně ze soukromoprávního statusu rozhodců, kteří mohou v případě nezbytnosti požádat o provedení jinak přípustného důkazu soud, pokud bez takového důkazu nejsou schopni věc řádně posoudit a rozhodnout. Posledně citované ustanovení federálního zákona o rozhodčím řízení v příslušné části stanoví (cit.): „Rozhodci vybraní buď v souladu s tímto oddílem, nebo jiným způsobem mohou písemně předvolat jakoukoli osobu, aby se dostavila před ně nebo před kohokoli z nich jako svědek a ve vlastní věci předložila jakékoli knihy, záznamy, dokumenty nebo listiny, které mohou být pokládány za podstatné jako důkazy v dané věci...“⁸²⁾

Ačkoliv z hlediska uvedených podmínek § 7 umožňuje rozhodcům nařídít účast a předložení dokumentace „před nimi“, soudy toto ustanovení v řízení zpravidla vykládaly jako ustanovení, které poskytuje rozhodcům pravomoc nařídít stranám, aby listiny zpřístupnily i před jednáním samotným.⁸³⁾ Rozsah

⁸⁰⁾ United States Court of Appeals, 5th Circuit, 23 March 2004, *Karah Bodas, LLC v. Perusahaan Pertambangan Minyak Dan Gas Bumi Negara*; 02-20042 a 03-20602, str. 299.

⁸¹⁾ United States District Court (Southern District of New York); 29 September 1987; *Commonwealth Ins. Co. v. Beneficial Corp.*, No. 87 Civ. 5056, 1987 WL 17951, v 4-5.

⁸²⁾ Viz § 7 FAA.

⁸³⁾ United States District Court, (Southern District New York); April 7, 2000; ve věci rozhodčího řízení mezi *Douglas Brazell & American Color Graphics, Inc.* No. M – 82 AGS.

pravomocí rozhodce, pokud jde o zpřístupnění listin před jednáním, však zůstává nejasná a aplikace federálního soudního procesního řádu v této věci je omezena tím, že taková opatření v praxi fakticky vydávají soudci federálních soudů a nikoli rozhodci.⁸⁴⁾

Podobná diskuse se rozvíjí, pokud jde o použitelnost oddílu 28 U. S. C. § 1782, který upravuje přijímání důkazů nacházejících se ve Spojených státech (např. dokumenty, svědecké výpovědi) pro použití v jednáních konaných v jiných zemích. Na tento oddíl se zpravidla spoléhá v případech dokazování v probíhajícím nebo zamýšleném jednání před soudy mimo Spojené státy.

Nedávne rozhodnutí federálního soudu stanovilo, že oddíl § 1782 může být použit pro dokazování v mezinárodním rozhodčím řízení konaném v Rakousku.⁸⁵⁾ S odvoláním na precedent Nejvyššího soudu rozhodl Federální okresní soud, že senát v soukromém mezinárodním rozhodčí řízení je pro účely oddílu § 1782 cizí nebo mezinárodní senát a přiznal straně rozhodčího řízení v Rakousku právo na přijetí důkazů od nezúčastněné strany z USA. O tomto rozhodnutí, pokud by bylo ostatními soudy přijato, se usuzuje, že by mohlo mít potenciální dopad na rozhodčí řízení konaná v jakémkoli místě na světě tím, že by umožnilo stranám v mezinárodním rozhodčím řízení získávat důkazy ve Spojených státech.⁸⁶⁾

Výše zmíněné případy ukazují, že existuje vzájemná souvislost mezi rozhodčími senáty a soudy, zejména pokud jde o dokazování. Rozsah pravomocí rozhodčího senátu při vedení rozhodčího řízení není však těmito nástroji omezena. Při výkonu své pravomoci v rámci aplikace těchto nástrojů nejsou rozhodci vázáni federálním procesním řádem použitelným pro řízení před soudy v USA.

Zmínit je rovněž nutno **zákon o jednotném rozhodčím řízení**, který představuje soubor jednotných pravidel pro **tuzemská rozhodčí řízení** konaná v jednotlivých státech USA. Ačkoliv se zákon o jednotném rozhodčím řízení jako takový na mezinárodní rozhodčí řízení nevztahuje, lze jej aplikovat, pokud si strany konkrétně zvolí buď právo daného státu, nebo přímo citovaný předpis jako rozhodný předpis *legis arbitri*.⁸⁷⁾ Takové případy jsou však v praxi vzácně výjimečné, a ačkoliv určitý kritický vztah k tomuto zákonu přetrvává, jde o předpis, který většinou ctí liberální přístup charakteristický též pro federální zá-

⁸⁴⁾ Viz Herrmann, G.: Discovering Policy Under the Federal Arbitration Act. 88 Cornell Law Review, 779, březen 2003, str. 793 – 794.

⁸⁵⁾ US Federal District Court (Northern District of Georgia); 19 December 2006, ve věci *Roz Trading Ltd.* 469 F. Supp. 2d (N. D. Ga. 2006).

⁸⁶⁾ Viz Fellas, J.: Using Section 1782 in International Arbitration; 23 Arbitration International, 2007, č. 3, str. 379 – 404.

⁸⁷⁾ Banifatemi, Y.: Le nouveau droit de l'arbitrage interne aux Etats-Unis (Revised Uniform Arbitration Act de 2000): la persistance des particularismes. Revue de l'arbitrage, 2003, č. 4, str. 1195 – 1212.

kon o rozhodčím řízení ve věcech mezinárodního rozhodčího řízení a nestanoví pro rozhodčí senáty konkrétní a podrobná procesní pravidla.⁸⁸⁾

Souhrnně lze tedy říci, že na základě posuzovaných případů a právních systémů se ukazuje, že pokud se strany nedohodnou jinak, nemá ve Spojených státech federální soudní procesní řád a pravidla dokazování na mezinárodní rozhodčí řízení vliv. Aplikace federálního řádu se omezuje na výkon a jednání vztahující se k dokazování tak, jak bylo výše uvedeno. Aplikace má však v obou případech **diskreční** povahu podléhající stejným minimálním procesním normám platným u federálních soudů. Mezinárodní rozhodčí řízení není tedy závislé na federálním civilním procesu a federálních pravidlech dokazování.

Na základě výše uvedeného rozboru **lze dospět k poměrně jednoznačnému závěru, že procesní předpisy, jinak v konkrétní zemi aplikovatelné na řízení před soudy, se na mezinárodní rozhodčí řízení nevztahují a v tuzemských sporech řešených před rozhodci se s takovým postupem lze shledat spíše výjimečně.** Strany se mohou rozhodnout, jaká procesní pravidla uplatní v rozhodčím řízení. Pokud se strany nedohodnou, rozhodne o vhodných procesních pravidlech vždy rozhodčí senát.

Strany si mohou zvolit (dohodnout) aplikaci civilních procesních řádů, stejně tak si však mohou zvolit jiná pravidla. Avšak i pokud si strany dohodnou aplikaci civilních procesních předpisů jinak použitelných pro řízení před soudy, nejsou tyto předpisy aplikovány shodně jako v řízení před soudy, nýbrž způsobem vlastním rozhodčímu řízení a jeho základním zásadám.

V tuzemském rozhodčím řízení mohou být, je-li to vhodné, aplikována některá procesní pravidla řízení soudního.

⁸⁸⁾ A Critique of the Uniform Arbitration Act (2000). World Arbitration and Mediation Report, duben, 2001.

NOVINKY Z NAKLADATELSTVÍ ASPI

Přehled judikatury ve věcech voleb, referend a politických stran

Sestavil Milan Podhrádký

Cílem předkládaného výběru je poskytnout čtenářům jeden z prvních systematických přehledů rozhodovací činnosti soudů zaměřený na doposud poměrně opomíjenou tematiku. Výběr zahrnuje rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu, Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu, jakož i kraj-
ských soudů, jež byla publikována ve sbírkách judikatury.

Práce je systematicky členěna do tří částí; samostatně jsou shrnuta rozhodnutí soudů ve věcech volebních, dále ve věcech referend a ve věcech politických stran (hnutí); všechny části práce jsou pro větší přehlednost dále strukturovány. Předkládaný přehled judikatury se nevěnuje pouze soudnímu přezkumu voleb v užším slova smyslu, ale též otázkám soudní ochrany ve věcech zániku mandátu, které bývají často označovány jako součást „volebního soudnictví“ v širším slova smyslu.

Vychází v lednu 2008!

cena 495 Kč, 392 stran, brožovaná

ISBN 978-80-7357-291-4

Důvody pro nezávislost rozhodčího řízení na civilním procesním řádu jsou zřejmé. Rozhodčí řízení se zásadním způsobem odlišuje od jednání před soudy. Účel občanskoprávních předpisů aplikovatelných v řízení před soudy spočívá v usměrnění právního základu pro vedení soudního řízení. Civilní soudní procesní předpisy jsou svou povahou založeny na národních tradicích a jsou výsostně spojeny se systémem soudnictví jako projevu moci veřejné a jsou nekompatibilní s často vysoce nadnárodní a specifickou povahou rozhodčího řízení. Strany, které se uchylují k rozhodčímu řízení, mají specifické potřeby a požadavky na procesní pravidla. Nejdůležitějším požadavkem je, aby si mohly svobodně zvolit, jak se má v rozhodčím řízení postupovat, aby bylo možno průběh řízení vždy přizpůsobit charakteru projednávané věci.

Specifická povaha rozhodčího řízení je potvrzována současným trendem k jednotnému souboru norem a procesních pravidel mezinárodního obchodního rozhodčího řízení, včetně pravidel Mezinárodní právní asociace (ILA) o vedení dokazování v rozhodčím řízení při projednávání obchodních sporů.

Moderní právo upravující rozhodčí řízení⁸⁹⁾ uznává specifickou povahu rozhodčího řízení a umožňuje stranám, aby si samy zvolily vhodná procesní pravidla. Jejich svoboda v tomto směru však není neomezená. Je omezena minimálními normami rovného zacházení a řádného procesu, což musí být zajištěno ve všech rozhodčích řízeních.

⁸⁹⁾ Rovněž další právní řády, o nichž se v tomto příspěvku nehovoří, poskytují rozhodčímu řízení nezávislost na tuzemských procesních řádech. Viz například Liebscher, Chr. – Haugender, F.: Looking at the New Austrian Arbitration Law Through the Spectacles of the English Arbitration Act, 1996, 9 Int. Arbitration Law Review, 2006, roč. 9, č. 3, str. 69 – 79, a č. 4, str. 109 – 118 (následující citace z č. 4), kde autoři komentují rakouské právo upravující rozhodčí řízení (cit.): „Ačkoliv udržení řádného procesu je nutné, je zřejmé, že rozhodci nejsou povinni vycházet z jakéhokoli tuzemského civilního procesního předpisu.“

Elektronické zadávání veřejných zakázek

MICHAELA POREMSKÁ

Elektronické zadávání veřejných zakázek se má stát stejně běžné jako listinná podoba zadávání. K tomu má přispět, mimo jiné, Národní plán zavedení elektronického zadávání veřejných zakázek pro období let 2006 až 2010 přijatý usnesením vlády č. 500/2006 dne 10. 5. 2006¹⁾ a nový zákon o veřejných zakázkách č. 137/2006 Sb. Ten klade obecně větší důraz na elektronické zadávání veřejných zakázek než předcházející zákon č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách, který byl zrušen a pozbyl účinnosti ke dni 30. června 2006.

Zákon o veřejných zakázkách zavádí, kromě jiných, i nové instituty týkající se elektronického zadávání veřejných zakázek, konkrétně dynamický nákupní systém (§ 93 a násl. zákona o veřejných zakázkách) a elektronickou aukci (§ 96 a násl. zákona o veřejných zakázkách), možnost prokazovat kvalifikaci dodavatele²⁾ certifikátem vydaným v rámci systému certifikovaných dodavatelů (§ 133 a násl. zákona o veřejných zakázkách),³⁾ který je možno vydat v listinné nebo elektronické podobě, předkládat údaje nezbytné pro hodnocení nabídky ve formě elektronického katalogu⁴⁾ atd.

Bližší požadavky týkající se elektronického zadávání veřejných zakázek jsou upraveny prováděcím právním předpisem k novému zákonu (§ 149 odst. 8 zákona o veřejných zakázkách), a to vyhláškou č. 329/2006 Sb., kterou se stanoví bližší požadavky na elektronické prostředky, elektronické nástroje a elektronické úkony při zadávání veřejných zakázek.

Kromě uvedené vyhlášky je důležité v souvislosti elektronickým zadáváním veřejných zakázek uvést i vyhlášku č. 326/2006 Sb., o podrobnostech atestačních řízení pro elektronické nástroje, náležitostech žádosti o atest a o výši poplatku za podání žádosti

o atest (vyhláška o atestačním řízení pro elektronické nástroje), a dále zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Všechny výše uvedené vyhlášky nabyly účinnosti stejně jako nový zákon o veřejných zakázkách dne 1. července 2006.

Předmětem tohoto článku tedy bude elektronické zadávání veřejných zakázek a k tomu neodmyslitelně patřící atestační řízení. Rozebíranou otázkou bude i bezpečnost elektronického zadávání veřejných zakázek, kterou upravují zejména vyhlášky č. 326/2006 Sb. a č. 329/2006 Sb.

Elektronické prostředky a nástroje

Zákon o veřejných zakázkách definuje pro účely zákona pojmy elektronické prostředky a elektronické nástroje.

Elektronickými prostředky se rozumí síť a služby elektronických komunikací podle zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů. Za elektronický prostředek se nepovažuje fax (§ 149 odst. 1 zákona o veřejných zakázkách).

Elektronickými nástroji jsou technická zařízení nebo programová vybavení, případně jejich součásti, která jsou spojena se sítí nebo službou elektronických komunikací a umožňují prostřednictvím této sítě nebo služby provádění úkonů v elektronické podobě podle zákona o veřejných zakázkách, včetně zpracování zahrnujícího digitální kompresi a uchová-

¹⁾ Brož, P. – Svoboda, J.: Národní plán zavedení elektronického zadávání. Veřejné zakázky, 2006, č. 4, str. 8.

²⁾ Dodavatelem je podle § 17 písm. a) zákona o veřejných zakázkách fyzická osoba nebo právnická osoba, která dodává zboží, poskytuje služby nebo provádí stavební práce, pokud má sídlo, místo podnikání či místo trvalého pobytu na území České republiky, nebo zahraniční dodavatel, kterým je podle § 17 písm. o) zákona o veřejných zakázkách zahraniční osoba podle § 21 zákona č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která dodává zboží, poskytuje služby nebo provádí stavební práce.

³⁾ Podrobněji viz Metodické postupy pro systém certifikovaných dodavatelů [citováno 19. srpna 2007]. Dostupný z: http://www.portal-vz.cz/uploads/metodika_verze112.doc.

⁴⁾ Elektronickým katalogem se pro účely zákona o veřejných zakázkách rozumí soubor informací obsahující ceny odpovídající jednotlivým položkám předmětu veřejné zakázky, popis takových položek, případně další údaje s nimi související (§ 149 odst. 7 věta druhá zák. o veřejných zakázkách).